

O PRIVIRE FILOSOFICĂ ASUPRA LUMII

Noua Acropolă

Filosofie Cultură Voluntariat

numărul 5, martie 2022

Meditații despre modestie

Hapi – Nilul

Imhotep – cel ce aduce pacea

Prometeu, Pandora, speranța

Cuprins

- 3 Originea și decăderea civilizațiilor
- 6 Meditații despre modestie
- 8 Din jurnalul de călătorie în Egipt
- 12 Prometeu, Pandora, speranța
- 18 Imhotep – „cel care aduce pacea”
- 20 Edfu și legenda lui Horus
- 22 Hapi – zeul Nilului
- 24 Știri „Noua Acropolă”
- 27 Teba – prezentare de carte
- 28 Curs de filosofie pentru viață
- 30 Pandemiile în istorie
- 36 Poluarea din casele noastre

Editor Noua Acropolă România

Director Ivo Ivanovici

Redacție Sonia Ivanovici
Corina Munteanu

*Distribuție și
relații cu publicul* Mihaela Brătuianu

*Tehno-redactare și
grafică* Florin Ganea
Eli Sipos
Ernest Ștefan Matyus
Mihaela Brătuianu
Paula Dron

Adresă de contact na-bucuresti@noua-acropola.ro

Noua Acropolă Arad

str. Ion Georgescu (Sebeșului) nr. 6, ap. 16, Arad

+40 744 781 989

na-arad@noua-acropola.ro

Luni-Vineri 18:00–21:00, Sâmbătă 16:00–19:00

Noua Acropolă București

str. Atanasie Demostene Nr. 7, Sector 5, București

+40 31 405 2024, +40 723 332 633

na-bucuresti@noua-acropola.ro

Luni-Vineri 18:00–21:00

Noua Acropolă Cluj-Napoca

str. Octavian Goga nr. 47, Cluj-Napoca

+40 740 066 658

na-cluj@noua-acropola.ro

Luni-Vineri 18:00–21:00

Noua Acropolă Constanța

str. General Manu nr. 24, Constanța

+40 744 525 651, +40 341 730 383

na-constanta@noua-acropola.ro

Luni-Vineri 18:00–22:00, Weekend 10:00–15:00

Noua Acropolă Iași

str. Nicolae Iorga nr. 51, sc. B, apartament 1, Iași

+40 741 394 303

na-iasi@noua-acropola.ro

Luni-Vineri 18:00–22:00

Noua Acropolă Oradea

Strada Republicii, nr. 64, Oradea

+40 755 292 542

na-oradea@noua-acropola.ro

Luni-Vineri 18:00–22:00

Noua Acropolă Timișoara

str. 1 Decembrie, nr. 82, Timișoara

+40 256 433 151, +40 744 781 989

na-timisoara@noua-acropola.ro

Luni-Vineri 18:00–21:00, Sâmbătă 16:00–19:00

Reflecții despre originea și decăderea civilizațiilor

*Extrase și comentarii ale unor idei preluate
din articolul „Cum mor civilizațiile”,
redactat de prof. J. Á. Livraga*

Ivo Ivanovici

Adevărata cultură este spirituală; se propagă din interior spre exterior, iar în caz contrar civilizația decade.

— H. P. Blavatsky, *Progresul și cultura*

Din ce cauză se întâmplă ca oamenii să piardă dorința de a trăi și de a modifica Natura, din ce motiv viața umană se degradează?

Autorul ne asigură că la originea decăderii se află mai multe cauze și că, în acord cu tradiția filosofică a stoicismului, „unele depind de noi, iar altele nu”.

Cauza cea mai firească și independentă de noi este factorul ecologic al timpului... numit de Platon marele igienizator al naturii..., cel care spală și reînnoiește totul. Cu toate că este aproape imposibil ca timpul să fie cuprins printr-o singură definiție, totuși este cert că, într-un fel, se reînnoiește neîncetat și că rămâne mereu „tânăr”. Deși toate se nasc și apoi pier, formele lor rezistă și periodic renasc.

Dar, există „două tipuri de nemurire...: „nemurirea spirituală” datorită căreia ne diferențiem și „nemurirea fizică”, sau „transmiterea caracteristicilor formale” odată cu trecerea timpului. Astfel, în timp ce nicio persoană umană nu este eternă, omenirea nu este afectată de timpul care trece și, fiindcă este veșnic tânără (și egală cu sine), caracteristicile ei se reproduc neîncetat prin noi și noi persoane umane, aflate la un nivel de perfecționare mai elevat sau mai scăzut... Același mecanism este prezent și în istorie și explică modul în care civilizațiile se nasc și apoi, după ce ating punctul culminant, apun și dispar, lăsând în urmă lor semințe din care vor lua naștere civilizațiile din viitor.

Există, de asemenea, și alte cauze, precum nesiguranța (sau incertitudinea) și coruperea interioară care – cu siguranță – depind de noi. Civilizațiile și formațiunile statale nu sunt entități metafizice și pe de-a-ntregul abstracte, ci sunt formate de ființe umane care, la rândul lor – în funcție de caracteristicile lor temporale – afectează pozitiv sau negativ ciclurile istorice. Tinerețea sau bătrânețea, entuziasmul sau lipsa de vlagă, curajul sau neîncrederea în sine, puritatea sau coruperea, sunt unele dintre atributele alternative și, totodată, complementare ale ființei umane, care îi influențează viața la toate nivelurile: individual, social, istoric etc. Ciclul unei civilizații se încheie atunci când încep să predominie oboseala, descumpănirea și incertitudinile legate de sensul vieții, lipsa capacității de imaginație, închiderea în sine și pierderea capacității de conviețuire cu ceilalți și cu natura în general, precum și altele asemenea. Dar

ciclul revine la punctul inițial, cu un nou impuls uman, atunci când apar oamenii capabili să fie din nou tineri lăuntric și care recunosc timpul drept un aliat care le va permite să meargă dincolo de linia orizontului și să inițieze o nouă etapă a vieții. Și este extraordinar faptul că reproducerea unei civilizații depinde, de fapt, de oameni, de fiecare individ uman.

Și, în loc de încheiere: *Să ne umplem sufletele cu visuri, de măreți cai înaripați ce ne vor purta în regiuni minunate. Este necesar să cunoaștem, să recunoaștem, să avem capacitatea de a trăi. Dacă fiecare dintre noi se va recrea pe sine însuși, atunci cultura și civilizația vor fi recreate în totalitate* (J. Á. Livraga, „Cum mor civilizațiile”). Pe măsură reînnoirii „peisajului” vieții interioare a indivizilor umani, devine posibilă și reînnoirea unei lumi lipsite de transcendență, dragoste și frumusețe, împotmolită în clișee intelectuale uzate.

Într-o lume iluzorie, guvernată de legea evoluției, nimic nu este mai stabil decât veșnicele idealuri ale ființei umane – în sensul generic al unei singure omenirii – care se modifică în permanență din punct de vedere fizic, intelectual, moral și spiritual, înconjurată fiind... de Natura mereu schimbătoare, proteică, cu particulele... ce se transformă neîncetat, deși ansamblul ei armonios rămâne mereu același. Astfel, omul ajunge la un moment dat la apogeul unui ciclu de dezvoltare, iar în alt moment atinge punctul inferior. Deoarece urcă și coboară în mod alternativ, și natura sa morală se întinde sau se contractă în mod vădit, la fel și codul său moral care, la un moment dat exprimă idealurile cele mai nobile și aspirațiile cele mai altruiste, iar în alt moment poartă amprenta unei conștiințe dominate de egoism, abrutizată și lipsită de credință. Și totuși, toate acestea se petrec doar într-un plan exterior, iluzoriu. La nivel de constituție internă, sau mai degrabă esențială, natura și ființa umană sunt unite deoarece au aceeași esență. Totul crește, se dezvoltă și aspiră către perfecțiune în planurile exterioare, sau, așa cum bine a spus un filosof, totul se află în „permanentă devenire”; pe când, în ultimă instanță, la nivelul esenței spirituale, totul ESTE și rămâne pentru totdeauna imuabil. Către acest etern *Esse* gravitează orice ființă, orice lucru, treptat, aproape imperceptibil, dar la fel de sigur ca Universul stelelor și al lumilor, care se mișcă către un punct misterios cunoscut, dar totuși nenumit de astronomie, numit de Ocultiști – Soarele Spiritual Central.

— H. P. Blavatsky, *Căderea idealurilor*

Meditații despre modestie

Jorge Ángel Livraga

*Publicat în Revista Nueva Acropolis nr. 71,
Madrid, Aprilie 1980.*

Dacă înțelegem modestia ca absența vanității, ca o non-supraevaluare a lucrurilor din această lume trecătoare, ca o atitudine de atenție și respect față de toate ființele vii și în mod special față de ființele mai virtuoză și mai înțelepte ca noi, înseamnă, fără doar și poate, că modestia este o trăsătură distinctivă a Sufletelor înclinate spre tot ceea ce este nobil și, mai ales, spre existența vie a lui Dumnezeu. Astfel înțeleasă, modestia este cea mai valoroasă nestemată din coroana virtuților și nu ne putem închipui că ar fi putut să existe un bărbat sau o femeie cu o traiectorie istorică justă, care să nu fi aderat la modestie.

Astfel, liberă de fantezie nesănătoasă, modestia înseamnă dragoste și slujire oferită celorlalți, iar cel care se dăruiește cu adevărat se face foarte mic, astfel încât și frații lui să poată încăpea cât mai bine la umbra benefică a arborelui Vieții. Simțind Prezența Divină el recunoaște – așa cum o adevăresc și Templierii – că orice acțiune bună are origine Divină, pentru că Divinul este ca o rază de lumină. Dacă te faci mic în fața Lui, îi vei permite să-și croiască mai ușor drumul pe acest Pământ, căci orice ostentație și orice personalism se manifestă ca o perdea nesănătoasă ce absoarbe într-un mod egoist și inutil razele Soarelui-divin.

Deoarece orice exces se termină printr-o aberație în care se neagă ceea ce s-a afirmat la început, numeroși „smeriți” își fac din falsa lor modestie o mască frumoasă și sofisticată, acoperind imensa vanitate interioară. Astfel, cel care în loc să se îmbrace normal pentru a trece neobservat la o reuniune, preferă totuși să-și facă apariția în straie sărăcicioase sau exagerat de simple, căutând în mod subconștient să iasă în evidență și să-i umilească pe ceilalți. Cel care în cursul unei conversații amicale în care se vorbește foarte natural recurge la terminologia artificială sau la cuvinte din latină, greacă veche sau sanscrită pentru a dezvolta expunerea unei teme sau pentru a da exemple, este chiar anti-teza modestiei, deoarece foarte repede se va face remarcat și admirat de toți cei din jur, chiar dacă nu-l vor înțelege deloc.

În fine, cel care toată ziua vorbește despre modestie și în public îi omagiază pe cei smeriți, susținând – cu voce tare – că se identifică cu oamenii care au mai puțin și sunt neînsemnați, că-i înțelege pe cei plini de vicii, depravați, slabi și înfrânți, o face din vanitate, găsind o modalitate facilă de a fi admirat fără să riște prea mult. Dacă punem un astfel de om la probă vom vedea imediat că aparenta lui caritate nu este decât o formă subtilă de afirmare a propriei persoane deoarece, în viața privată, asemenea persoane nu se abțin de la nimic și cheltuiesc sume

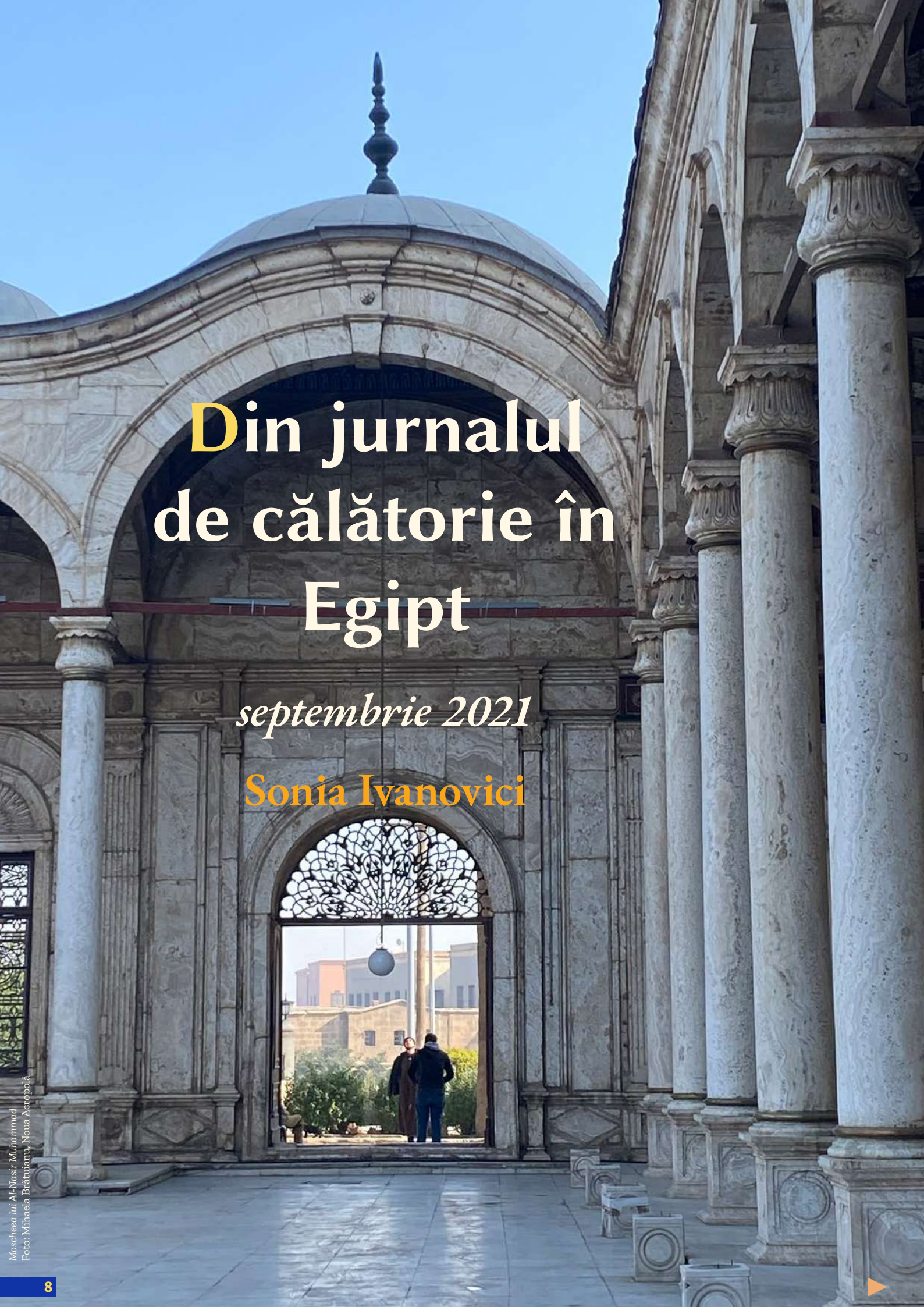

enorme pentru lucruri care nu au nici o legătură cu ajutorarea celor nevoiași. Ei preferă fanteziile lor realităților crude din lume și de obicei își mișcă limba mai des decât brațele, mănâncă bine și dorm și mai bine.

Un alt pericol al atitudinii modeste simulate este exaltarea verbală a tot ceea ce este detestabil într-o societate, dând dovadă de o totală lipsă de cunoaștere nemijlocită a Gloriei și a Sacrificiului. Cu timpul, farsa alambicată se transformă într-o realitate monstruoasă, deoarece auto-sugestia este o formă primitivă de hipnoză. Așadar, cel care zice că este modest, deși în realitate nu este, confundă rahitismul cu o simplă slăbiciune, lașitatea cu prudență, lucrurile mizerabile și efemere cu lucrurile mici, limbajul grosolan cu modalitatea simplă și directă de exprimare și, în fine, ajunge să confunde persoanele neînsemnate cu sfinții umili care au reflectat pe Pământul acesta virtuțile îndrăgite de Dumnezeu.

Este necesar, așadar, să distingem între adevărată și falsă modestie; între modestia inimii și modestia teatrală care-și folosește parodia în beneficiul propriilor convingeri și, în absența argumentelor, forțează porțile unor rațiuni stranii cu cheile sensibilității și milei celorlalți.

Falsa modestie este o imagine inversată și estompată a adevărului, proiectată de marea oglindă a iluziei simțurilor. Către filosof: un grăunte de adevărată smerenie valorează mai mult decât greaua mantie brodată a falsei modestii.

Din jurnalul de călătorie în Egipt

septembrie 2021

Sonia Ivanovici

Numele capitalei Egiptului, Cairo, provine din cuvântul arab *Al-Qāhirah*, însemnând „cea victorioasă / învingătoarea”. Acest oraș imens și surprinzător de viu are peste 25 milioane de locuitori. Ne oferă imaginea unui furnicar de vehicule mari și mici, gonind în dezordine și fără prea multe reguli de circulație pe arterele principale cu foarte puține semafoare și marcaje rutiere. Pietonii trec pe unde vor și pe unde pot, printre mașini care nu se opresc, adesea fiind nevoie de câte un voluntar care „să facă pe polițistul rutier”. Am văzut căruțe trase de cai, măgăruși încălecați de bărbați mai voluminoși decât ei, vehicule cu remorci încărcate până la refuz cu mărfuri, sau chiar vaci și cămile așezate cuminti în linie, astfel încât la prima vedere păreau a fi un singur animal „fantastic” cu mai multe capete...

Cartierul comunității copte, construit pe temeliiile unei cetăți antice, are o rețea de străzi ordonate și înguste, dar pavate cu piatră pe care se circulă greu. Lumea este multă, iar noi, la fel ca ceilalți turiști, suntem în căutarea bisericilor creștine, extraordinar de frumoase, adevărate bijuterii arhitectonice. Din păcate, timpul nu ne permite să ne adâncim în studierea și admirarea detaliilor...

Zona istorică medievală a orașului, numită și Cairo musulman, este aglomerată, plină de localnici și de magazine de tot felul, iar turiștii trebuie să fie foarte atenți la motocicletele care merg cu viteză, deoarece trecătorii trebuie să facă „slalom” printre ele. Ni s-a spus, în glumă, că șoferii își cunosc mai bine claxonul decât frâna; astfel, sporesc tumultul plin de șarm care conferă ambianței originalitatea unei vieți înflăcărate, dar totodată relaxate. În fața magazinelor vedem câte un patron bând cafea sau ceai pe o măsuță improvizată, privind nepăsător în jur, sau grupuri de bărbați tineri fumând și așteptând cumpărători. Foarte puțini ne asaltează cu oferte, dar dacă ne apropiem, ne invită cu un zâmbet amabil să le apreciem mărfurile. Nu același lucru se poate spune despre bazare...

Ambianța arhitecturală este dominată în partea musulmană de minaretele care indică prezența moscheilor. Aceste clădiri solide, mândre și cu un înalt nivel estetic, au fost și sunt în continuare centre de rugăciune, școli de învățare tradiționale și morminte ale personalităților istorice care le-au ctitorit. Cea mai impunătoare moschee dintre cele vizitate în Cairo este Moscheea de Alabastru din Citadela lui Saladin, construită după moda din Istanbul, de către conducătorul otoman Mohamed Ali. Este grandioasă atât în exterior cât mai ales în interior, acolo unde

Biserica coptă
Foto: Noua Aropola

nuanțele de culori închise ale covoarelor, scărilor, cupolelor și candelabrelor impresionante îi întâmpină pe credincioșii care vin pentru rugăciunile lor zilnice. Simt în marele spațiu o tăcere mistică, ce va fi în curând întreruptă de cântecul imamilor și mai apoi însuflețită de expresiile de devoțiune ale oamenilor simpli. În fața intrării, câteva femei așezate pe covorașe așteaptă să fie invitate în locurile special destinate lor. Nu avem voie să intrăm direct cu

Biserica coptă
Foto: Noua Aropola

încălțăminte (în trecut vizitatorii își spălau picioarele într-un bazin din curte), dar este permis să o acoperim cu botoșei. Oamenii pe care i-am întâlnit au o ținută demnă, liniștită și totul inspiră respect și disciplină firească.

Citadela, care păstrează memoria momentelor remarcabile și dramatice din istoria Egiptului, este situată pe o colină, iar de pe terasele ei înconjurată

Citadela lui Saladin
Foto: Noua Aropola

Panorama orașului Cairo de la Citadela lui Saladin
Foto: Noua Acropolis

de fortificații se deschide cea mai amplă panoramă a orașului Cairo. Grupul nostru, dornic să audă cât mai multe povești de la ghidul pe care l-a îndrăgit din primă clipă, își transformă curiozitatea în interes viu pentru civilizația musulmană egipteană și pleacă respectuos prin porțile citadelei, într-o stare de contemplație inspirată de acel loc deosebit.

Oamenii

Multe alte impresii sunt legate de viața care palpită neobosit și acum, la egiptenii de azi, în ciuda dificultăților de tot felul. Comparativ, egiptenii antici au fost mai puțini la număr și s-au bucurat de mai

Moscheea de Alabastru, curtea interioară
Foto: Noua Acropolis

multe daruri aduse de Nil și de natura îmbelșugată. Se cunoaște faptul că erau un popor entuziast, muncitor, devotat Zeilor și optimist. De la ghizii noștri egipteni am aflat că actualul mod de viață, în special cel rural, nu diferă semnificativ de cel antic. Bărbații, muncind la ogoare, sunt îmbrăcați în haine lungi (galabia), de obicei albe, femeile se îngrijesc de prunci și treburi casnice, copiii se joacă în jurul casei sau pe faleză în țipete de bucurie... și, deși sărăcia materială este vizibilă, deși standardul nu se poate compara nici cu cel minim cu care suntem noi obișnuiți, deși am întâlnit și mulți cerșetori, totuși nu am văzut expresii de deznădejde și tristețe și nici de comportament agresiv, în ciuda temperamentului pătimaș specific pentru zonele calde.

Curtierul medieval musulman
Foto: Noua Acropolis

Imaginea care s-a conturat este completată de spiritul primitor și amabil al egiptenilor contemporani. Ori de câte ori privirea mea s-a intersectat cu privirea unui copil, acesta mi-a zâmbit și uneori mi-a făcut cu mânuța. Unele femei ne-au salutat când treceam... sunt gesturi umane nealterate. Ceva ce ne amintește de bunici și copilărie. Mă întreb dacă s-ar fi păstrat aceste nuanțe de puritate și inocență în valea Nilului, în cazul în care modernitatea de tip „occidental” ar fi construit fabrici, zgârie-nori, poduri, viaducte și alte artefacte poluante... În schimb, după ce ieșim din acest mare oraș, cu fizionomia și infrastructura unui megalopolis ce depășește ceea ce numim „scară umană”, începe și se întinde spațiul orizontal și vertical misterios, ocrotit de un Zeu

vechi care, poate, nu a adormit de tot, ci veghează în continuare spiritul uman.

Pe valea Nilului

În cele câteva zile de călătorie prin siturile istorice și arheologice ale Egiptului Antic, am vizitat în ordine cronologică și arhitectonică cele mai importante Piramide, Marele Sfînx, Templele din Luxor, Edfu, Philae, Kom Ombo, câteva morminte și temple funerare din Valea Regilor, am admirat statui colosale, coloane cu basoreliefuri și urme de culoare, obeliscuri, picturi murale, muzee mici și mai mari, am navigat pe Nil bucurându-ne de peisajul plin de palmieri, de culturi agricole și de vegetație

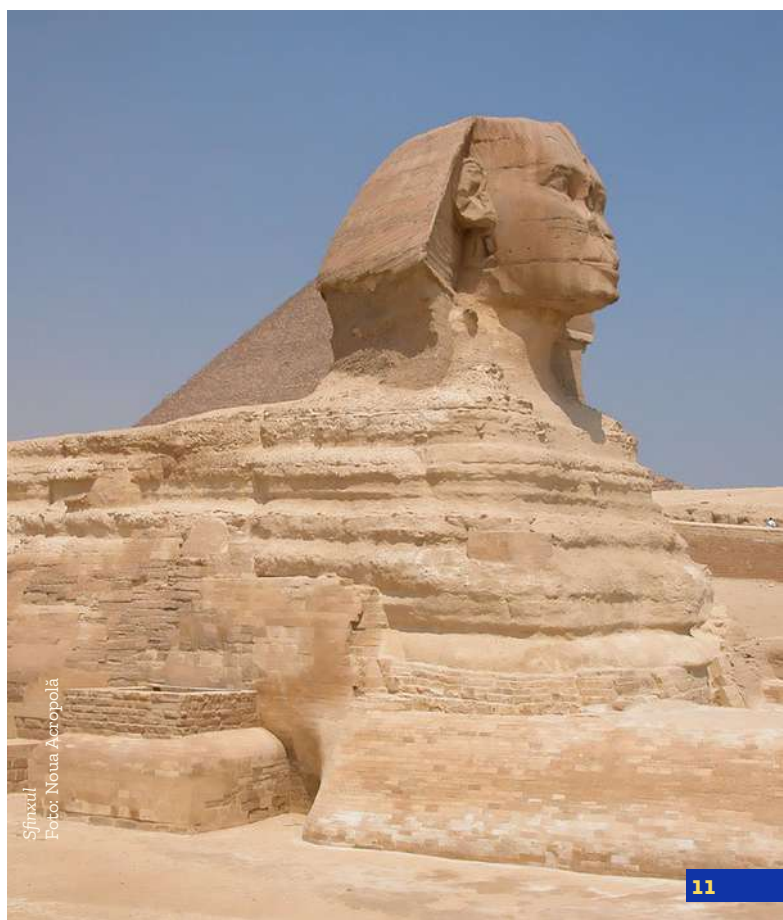

cu mult verde, în contrast cu deșertul atotprezent, de diferite nuanțe și texturi. Cel mai rafinat mi s-a părut „covorul” de nisip din Saqqara, întins în jurul complexului piramidei lui Djoser...

Despre Egiptul Antic dispunem de multe cărți și albume, de o serie de filme documentare cu actualizările descoperirilor arheologice, putem călători în imaginație, dar nimic nu se compară cu participarea vie, atunci când îl putem atinge cu privirea, cu pașii și cu mâinile în mod nemijlocit. Singura condiție este să fim acolo cu adevărat, la fața locului și să nu ne grăbim precum turiștii obișnuiți care, deși admiră sincer monumentele istorice, se simt copleșiți mai mult de căldura soarelui arzător

decât de dorința aprinsă de a se apropia de această enigmă. Numele de „Egipt” a fost dat vechii țări Kem de către grecii antici și înseamnă „pământ sau țară a misterelor”. De atunci și până în zilele noastre enigma persistă, iar simbolurile și semnificațiile ei ne revelează câte puțin din spiritualitatea originară a acestei civilizații considerată „dispărută”, deși ea este în continuare importantă și vitală pentru valorile noastre. Multe întrebări își așteaptă răspunsuri, dar ele probabil se vor coace pe măsură ce ne vom maturiza și noi. Sfînxul așteaptă...

Prometeu, Pandora, speranța

Corina Munteanu

*Căci mai demult trăia pe pământ seminția de oameni
Îndepărtată de rele, fără să simtă povara
Bolilor care mânât-au spre oameni nălucile morții
(Căci prin dureri, peste oameni, s-a năpustit bătrânețea).
Ea (Pandora), cu-al său braț, ridicând al butoiului mare
capac
Griji și dureri slobozit-a și le-a răspândit printre oameni,
Numai speranța rămase-n cocioabele bieților oameni
Ea a rămas în butoi, sub capac neputând să mai iasă,
Căci după voia lui Zeus, răscolitorul de nourii
Și purtătorul egidei, lăsat-a Pandora capacul.¹*

De ce rămâne speranța în butoi (care poate fi cutie, borcan sau amforă, după traducător), Hesiod nu spune. Implicația rămânerii ei lângă oameni, prezența ei neașteptată alături de durerile lumii, chiar și numele ei, au fost subiecte de dezbatere intensă de-a lungul timpului, începând din antichitate.

Poate nu vom afla prea curând deslușirea neîndoielnică a acestei enigme, dar nimic nu ne oprește să intrăm și noi în rândul căutătorilor de semnificații, să punem cap la cap idei și înțelesuri și să încercăm să oferim o propunere de răspuns.

În înțelesul comun, speranța înseamnă „încredere în rezolvarea favorabilă a unei acțiuni, în realizarea unei dorințe”².

În limba greacă, cuvântul pe care noi îl traducem îndeobște drept speranță este *elpis*, iar înțelesul său înglobează mai multe sensuri, deoarece pentru greci *elpis* înseamnă nu numai speranță, ci și anticipare. Iar anticiparea poate fi atât a binelui, cât și a răului.

În religie, speranța este considerată o precursoră a credinței: în timp ce credința înseamnă să fim convinși fără dubii și fără control că ceva ce nu putem vedea există, speranța înseamnă să ne imaginăm că există ceva în care să ne încredem.

Pentru psihologi, speranța este legată de existența unui scop, conduce la planificarea unei acțiuni și naște motivația și determinarea de a obține obiectul speranței. Fiind o emoție anticipativă atașată unei aspirații, speranța leagă trecutul și prezentul de viitor. Deoarece a anticipa înseamnă a călători mental în viitor și a prezice ce se va întâmpla, se pare deci că nu întâmplător speranța este introdusă pe scena

istoriei omenești de mitul lui Prometeu, cel al cărui nume se traduce din greaca veche drept „cel care vede înainte”.

Mitul lui Prometeu și al Pandorei apare pentru prima dată în formă scrisă în operele lui Hesiod³. Prometeu, unul dintre titani, face parte din a doua generație de zei (cei ce provin din zeitățile primordiale și preced zeii și zeițele olimpiene). În timpul conflictului dintre olimpieni și titani, deoarece are darul premoniției și al profeției și știe dinainte cine vor fi câștigătorii, Prometeu se alătură olimpienilor și cooperează cu aducătorii noii ordini, astfel că, împreună cu fratele său Epimeteu, al cărui nume simbolic se traduce ca „cel care vede lucrurile după ce acestea se întâmplă”, scapă neîncarcerat la sfârșitul războiului. Cu toate acestea, Prometeu, cu natura lui rebelă, răzvrătitoare și dărză, nu încetează a-l provoca pe Zeus, stăpânul proaspăt instaurat al Universului. Cu ocazia unei întâlniri

3 Hesiod a fost un poet grec din antichitate, care a trăit la puțin timp după Homer (sec VIII–VII î.Hr.), în vecinătatea orașului Thespial, lângă muntele Helicon. Nu se cunoaște numele său adevărat, Hesiod fiind un supranume, care tradus în greaca veche ar fi „cel ce emite cuvinte”. El a folosit mituri în scrierile sale, ca mijloace de cunoaștere a trecutului și de transmitere a adevărilor atemporale despre om și Univers

1 Hesiod, *Munci și zile*, în vol. Opere, trad. Dumitru T. Burlea, editura Univers, București, 1973, p. 62.

2 Dicționarul explicativ al limbii române

Pandora — John William Waterhouse (1849–1917)
Foto: Art Renewal Center, Wikimedia Commons

pentru împărțire teritorială între zei și oameni, „cel cu mintea rodnică-n intrigi și planuri”⁴, sfidând omniștiința și onnipotența lui Zeus, pune în mișcare evenimentul care va schimba viața oamenilor. El aduce două ofrande de sacrificiu înaintea olimpicului, una constând în părți comestibile de carne ascunse într-un stomac de vită (hrană bună ascunsă într-un exterior neplăcut), iar cealaltă alcătuită din oasele vitei învelite complet în „grăsime strălucitoare” (ceva necomestibil ascuns într-un exterior plăcut). Atotcunoscător fiind, Zeus alege totuși grăsimea. Văzând decizia zeului, oamenii se distrează pe seama sa, iar el le răspunde retrăgându-le focul și mijloacele de trai cu ajutorul cărora puteau duce o viață ușoară. Prometeu, revoltat că interesul omnirii este trădat, fură focul din Olimp, îl coboară pe pământ domesticit⁵ într-o tulpină de fenicul și îl dăruiește oamenilor. De data aceasta Zeus aruncă o pedeapsă dublă, asupra lui Prometeu și asupra

4 Hesiod, *Munci și zile*, în vol. Opere, trad. Dumitru T. Burlea, editura Univers, București, 1973, p. 40.

5 O altă traducere a numelui Prometeu provine din sanscrită: „pramantha” înseamnă bățul cu care se aprinde focul prin frecarea de interiorul unui lemn (R. Graves, *Miturile Greciei Antice*, editura Polirom, 2018, p.128). Cu atât mai mult, Prometeu simbolizează darul focului aprins cu intenție, nu doar ca rezultat al acțiunii forțelor și legilor generice din natură.

oamenilor. Pe Prometeu îl înlanțuie de o stâncă și își trimite zilnic vulturul să-i smulgă bucăți din ficat (ficat care se reface apoi noaptea). Oamenilor, Zeus le rezervă o ispășire elaborată, trimițându-le-o pe Pandora, prima femeie creată, de Hefaistos, din lut. Numele Pandora se traduce drept „cea înzestrată cu toate darurile”: trupul ei este decorat de zeițe cu tot felul de podoabe, dar sufletul îi este deformat de zei cu „năravuri viclene”⁶. Ea este oferită oamenilor, împreună cu un dar de nuntă, iar dintre toți bărbații, Epimeteu râvnește cel mai mult să o ia de soție. În ciuda avertismentului lui Prometeu, Epimeteu o ia de soție pe Pandora, care e îndreptățită astfel să deschidă darul de nuntă: o amforă plină cu necazuri și rele. Eliberate, vor cutreiera de atunci slobode printre oameni bătrânețea, bolile, nebulnia, moartea, emoțiile distructive. Așa cum a dorit Zeus, doar speranța nu apucă să iasă din amforă și rămâne prinsă când Pandora reacționează și închide capacul.

*Mii de necazuri de-atunci s-au năpustit peste oameni
Plin e de patimi Pământul și marea e plină de ele,
Boli din senin se iscau și noapte și zi bântuiau
Printre cei muritori purtându-și jalea mutește
Căci înțeleptul Stăpân, Zeus, răpitu-le-a graiul
Astfel nu-i nimeni în stare să frângă voința lui Zeus.*⁷

6 Hesiod, *Munci și zile*, în vol. Opere, trad. Dumitru T. Burlea, editura Univers, București, 1973, p. 43.

7 Hesiod, *Munci și zile*, în vol. Opere, trad. Dumitru T. Burlea, editura Univers, București, 1973, p. 62.

Prometeu înlanțuit — Nicolas-Sébastien Adam (1705–1778)
Foto: Atoma, Wikimedia Commons; Luvru

De ce o pedeapsă atât de cumplită pentru ceva atât de firesc cum ni se pare nouă acum, utilizarea focului? Ce reprezintă focul? Dintre cele patru elemente (pământ, apă, aer, foc) oamenii pot produce singuri doar focul, dar e suficient ca să se simtă aidoma zeilor, cunoscători și creatori. Cu acest lucru nu sunt de acord zeii și vedem cum mitul lui Prometeu tratează cunoașterea și problema individualizării conștiinței ca o încălcare a legilor cosmice și ca o impietate în raport cu sacrul. Titanul comite o transgresiune în favoarea oamenilor și îi ajută să dobândească ceva ce poate nu le era menit, sau poate ar fi trebuit să se întâmple, conform destinului, mult mai târziu. Dacă suntem atenți la comportamentul aparent contradictoriu al lui Zeus, care deși era la curent cu împărțeala făcută de Prometeu, a intrat totuși în joc, apoi a oferit oamenilor speranța odată cu necazurile, putem presupune că el a urmărit astfel împlinirea unui plan mai complex. Prin darul simbolic al focului, omul a primit scânteia divină a inteligenței, liberul arbitru și accesul la afirmarea conștiinței de sine. Însă acest deziderat nu poate fi atins în mod spontan, ci doar prin efort și voință. Astfel, Zeus completează darul prometeic cu un necesar cadru circumstanțial și permite manifestarea în lume a ceea ce putem numi încercările și probele vieții, la care sunt supuși oamenii pentru a înainta prin puterile proprii pe drumul evoluției. Până atunci omenirea trăia într-o fericire inconștientă, dar odată cu saltul făcut apare necesitatea de a dobândi o fericire conștientă. Iar speranța? În această cheie de interpretare evolutivă a mitului, speranța

Foto: Hillie Chan, Unsplash

rămâne alături de oameni ca să-i ghideze și să le ofere o perspectivă asupra modelului ideal al ființei umane. Omul, luându-și viața în propriile mâini, devine creator, conștient de sine și se uită plin de speranță la modelul său care este mai blând, mai inteligent, mai plin de compasiune, mai curajos, mai just. Are dorința conștientă de a se desăvârși, iar speranța devine motorul acțiunii⁸. De aceea rămâne lângă om, ca să-i îndrepte privirea departe, spre Ideal, astfel încât să nu mai fie, pe cât posibil, intimidat de încercările vieții.

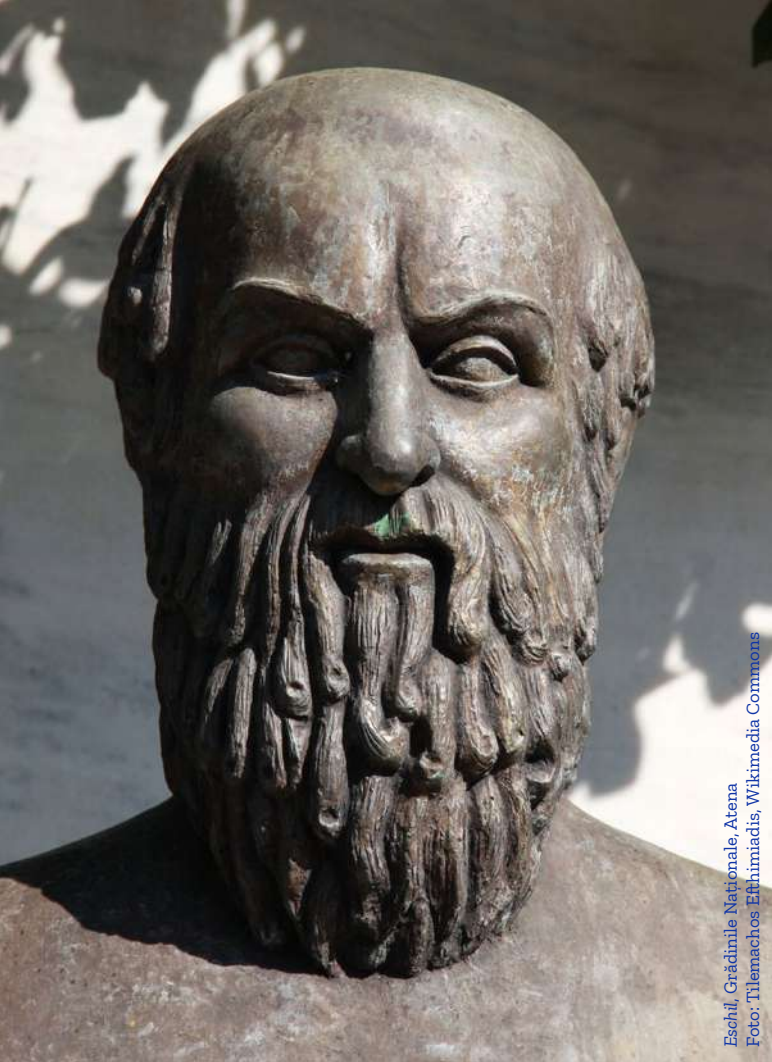
Speranța apare și în opera „părintelui tragediei clasice”, Eschil (525–456 î.Hr.)⁹. În *Prometeu înălțat*, dramaturgul grec elimină mitul Pandorei, dar prezintă și el speranța ca pe o binefacere, care îi face pe oameni să uite de moarte și îi ajută să traverseze

Medaliune cu cele șapte virtuți: Speranța — Martinus van Dijk (1893–1951)
Foto: Willem Nabuur, Wikimedia Commons, Nijmegen, Olanda

8 Nu vom discuta aici despre grijile, speranțele deșarte sau iluziile care împiedică acțiunea

9 Eschil s-a născut în Eleusis, a fost instruit în tradiția pitagoreică și inițiat în Misteriile de la Eleusis. A trăit cea mai mare parte a vieții în Atena, a luptat în războaiele greco-persane de la Maraton, Salamina și Plateea, iar spre final s-a retras la Siracusa. Recunoscut și apreciat, atât ca dramaturg, dar și ca cetățean exemplar, i-au fost aduse cele mai înalte onoruri și după moarte, când în Atena au fost puse din nou în scenă tragediile.

Eschil, Grădiniile Naționale, Atena
Foto: Tllemachos Efthimiadis, Wikimedia Commons

perioada de timp în care ei înșiși trebuie să se înalțe prin eforturile proprii spre idealul omului înțelept.

PROMETEU *Desigur, fiecare tiranie suferă de boala neîncrederii-n prietenii! Și pentru că m-ați întrebat ce vină port, încât mi se aduce astfel de jignire, am să vă spun deschis.*

Îndată ce s-a așezat pe tronul părintesc, a împărțit degrabă drepturile felurite fiecărui zeu, a rânduit măririle domniei.

La muritorii însă, cei copleșiți de cazne, nici măcar nu s-a gândit. Ba, dimpotrivă, urmărea să le stârpească neamul și să sădească o sămânță nouă. Eu singur m-am împotrivit acestor pregătiri.

Doar eu am îndrăznit; i-am ocrotit pe muritori, să nu se prăbușească, sfărâmați, în Hades.

De-aceea sunt acum încovoiați sub astfel de dureri, cumplite să le pătimești și jalnice să le privești. Deoarece am dăruit prea multă milă omenirii, am fost lipsit de mila cuvenită și pedepsit fără cruțare, privești ce scade gloria lui Zeus.

CORIFEUL *Ar trebui să aibă pieptul de piatră sau de fier cel care nu s-ar întrista cu tine laolaltă pentru chinurile tale, Prometeu.*

Desigur, nu mi-aș fi dorit să văd aceasta, acum însă, privind, mi se topește inima îndurerată.

PROMETEU *Într-adevăr, eu sunt o jalnică privești pentru prietenii.*

CORIFEUL *N-ai mers cumva cu faptele și mai departe?*

PROMETEU *I-am dezlegat pe muritori de grija morții.*
CORIFEUL *Găsind ce fel de leac pentru această boală?*
PROMETEU *Făcând din ei sălașul oarbilor speranțe.*
CORIFEUL *I-ai întărit pe oameni cu o mare binefacere.*
PROMETEU *Ba mai mult am făcut, le-am dăruit și focul.*
CORIFEUL *Cum, focul strălucind de flăcări se află în puterea celor trăitori numai o zi?*
PROMETEU *Iar de la el vor învăța nenumărate meșteșuguri.*
CORIFEUL *Acestea ți-s greșelile, de-aceea te învinuiește Zeus.*¹⁰

Ce rol au miturile? Acela de a ne trezi intuiția, de a ne aduce aminte cunoștințe din profunzime, pe care le știam, dar nu știam că le știam¹¹. Mitul lui Prometeu explică modul în care are loc evoluția într-un univers etic, condus de legi imuabile și implacabile, ce impun o compensare care să legitimeze noul tip de prefacere și să reactiveze în permanență impulsul inițial. Acum se schimbă paradigma omului contemplativ și neputincios în omul prometeic, individualizat, cel care poate evolua spre o existență

¹⁰ Eschil, *Prometeu înlănțuit*

¹¹ La Platon, acest concept se numește anamnesis sau reminiscență

Allegoria virtuților — Antonio da Correggio (1489–1534)
Foto: Web Gallery of Art, Wikimedia Commons, Luuvu

civilizatoare¹². Prometeu însuși este un erou civilizator al omenirii. Pe de altă parte, acțiunea sa este nu numai o răzvrătire dar și un sacrificiu, deoarece știind dinainte că va fi pedepsit pentru un act potrivnic voinței lui Zeus, totuși îl face. Apare excesul prometeic al încălcării cutumelor de cel care vede mai departe, care știe mai multe, care are inițiative neobișnuite, care dezechilibrează lumea ca să o împingă înainte. O asemenea depășire a limitelor nu a apărut o dată în istorie și gata, ci se repetă la fiecare pas pe care îl face fiecare om către o conștiință mai ridicată. Este prezentată și într-un alt mit esențial, mitul peșterii¹³, unde răscumpărarea se face în mod explicit prin depășirea condiției umane și accesarea condiției de erou (ceea ce descrie și mitul lui Heracle¹⁴).

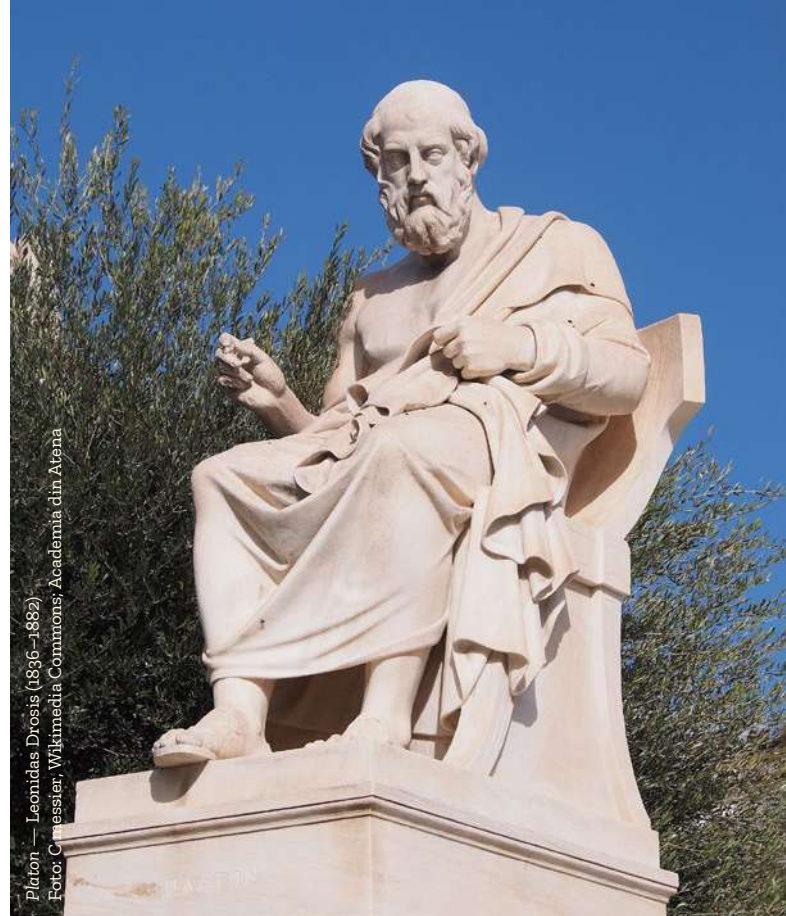
12 Dumitru T. Burtea, *Studiu introductiv la Hesiod*, vol. Opere, ed. Univers, București, 1973, p.17.

13 Alegoria peșterii, elaborată de Platon în Republica, cartea VII, explică rolul filosofului în cetate: după ce află lumina înțelepciunii, el are datoria de a se întoarce în societate pentru a transmite oamenilor cunoștințele sale și a-i ajuta să se emancipeze.

14 Eliberându-l pe Prometeu, Heracle reprezintă „principiul dreptății, a cărui datorie este aceea de a reface echilibrul lumii, tulburat fie de ființe monstruoase, fie de fenomene vrăjmașe, pentru a restabili relațiile juste în cadrul unității generale a devenirii”, ne explică Dumitru T. Burtea, în *Studiu introductiv la Hesiod*, Opere.

Apotheza lui Heracle — Noël Coypel (1628-1707)
Foto: Wikimedia Commons; Versailles

Platon — Leonidas Drosis (1836-1882)
Foto: C. Jossier, Wikimedia Commons; Academia din Atena

Drumul speranței alături de om durează de la apariția conștiinței de sine, până ce se desăvârșește cunoașterea de sine. Atâta timp cât omul proiectează în viitor dorințe create de un trecut incomplet și de un prezent la care nu este atent, speranța își îndeplinește menirea de a-i umple inima de entuziasm pentru continuarea ascensiunii. Dar din momentul în care el își depășește condiția și se maturizează, nu mai depinde de speranță pentru a merge înainte. Așa cum cade fructul din copac toamna, când se coace, la fel de natural renunță la speranță înțeleptul reintegrat în ordinea cosmică, deoarece posedă știința.

Până atunci, însă, noi toți ceilalți, Epimetei și Pandore, vom fi mereu însoțiți de încurajările și prezența luminoasei speranțe.

Bibliografie

- [1] Hesiod – *Munci și zile*, în vol. Opere, trad. Dumitru T. Burlea, editura Univers, București, 1973
- [2] Graves, Robert – *Miturile Greciei antice*, trad. Ciprian Șulea, editura Polirom, 2018
- [3] <https://www.noua-acropola.ro/eschil/> accesat în 18.08.2021, ora 14:00
- [4] https://www.bibliotecapemobil.ro/content/scoala/pdf/Prometeu_inlantuitor_-_Eschil.pdf, accesat în 20.03.2021, ora 15:30

Imhotep „cel care aduce pacea”

Andreea Neacșu

Imhotep, cunoscut în Grecia cu numele de Imouthes, a trăit între 2667–2600 î.Hr. în Egiptul Antic. Poet, medic, matematician, astronom și arhitect, a fost consilierul și preotul faraonului Djoser. Numele lui se traduce prin „cel care aduce pacea”. Din perioada Noului Regat și a primului mileniu se păstrează numeroase statui și statuete din bronz care-l reprezintă în postura unui om înțelept, așezat pe scaun, studiind un papirus. După cucerirea persană din 525 î.Hr., Imhotep l-a înlocuit pe Nefertum în triada de la Memphis, alături de Ptah, zeul creator, modelator al pământului, și Sekhmet, zeița luptătoare, stăpână a vieții. Apogeul cultului lui Imhotep a fost în perioada ptolemeică, templele din Memphis și de pe insula Philae fiind vizitate de multe persoane, în special de cele suferinde.

Născut într-o familie simplă, a avut ocazia, datorită sistemului educațional elevat al Egiptului Antic, să studieze la cel mai înalt nivel și să-și cultive talentele, ajungând în cele din urmă un mare mistic și sacerdot. Legende spun că în vremea faraonului Djoser țara s-a confruntat cu șapte ani de secetă. Imhotep a primit sarcina de a salva recolte, și reușind să facă imposibilul a devenit foarte apreciat pentru înțelepciunea sa. În urma deificării a devenit zeul științei, medicinei și arhitecturii. Faima sa a dăinuit până în timpul Imperiului Roman. Pe zidurile templelor ridicate de împărații Tiberiu și Claudiu la începutul erei noastre, se păstrează inscripții dedicate lui Imhotep.

Imhotep este recunoscut pentru primele construcții din piatră ale civilizației egiptene, dintre care cea mai cunoscută este piramida în trepte. Complexul de la Saqqara, Memphis, întins pe o suprafață de 16 hectare, includea piramida în trepte, șase la număr, cu o înălțime de 61 metri, un templu, grădini, altare și locuințe pentru preoți. Era înconjurat de un zid înalt de 10,5 metri, cu 13 intrări false și o singură intrare reală, în colțul de sud-est. Acest complex mortuar era dedicat faraonului Djoser care, impresionat de creație, a decis ca în mod excepțional și numele lui Imhotep să fie inclus pe monumentele din Saqqara.

În ceea ce privește activitatea sa medicală, se consideră că el este autorul textului Papirusului „Edwin Smith”. Acesta cuprinde 100 de termeni anatomici și descrie 48 de răni cu tratamentele aferente. Deși papirusul propriu-zis datează din jurul anului 1600 î.Hr., se apreciază a fi doar o copie a textului original. Fiecare rană este descrisă și diagnosticată analitic oferindu-se un tratament, un pronostic al posibilelor evoluții ale pacientului și note explicative. Procesul examinării pacientului este similar cu

cel al medicinei moderne. De asemenea, întâlnim cele mai vechi notații despre etica medicală față de pacient.

Imhotep a trăit o viață lungă și, după unii cercetători, a servit sub toți cei patru faraoni ai Dinastiei a III-a, din secolul XXVII î.Hr.: Djoser, Sekhemkhet, Khaba și Huni. Pe baza dovezilor arheologice au fost elaborate atât teorii care afirmă că Imhotep a fost implicat în realizarea complexului lui Sekhemkhet și a piramidei lui Khaba, cât și teorii care susțin contrariul. Figura lui Imhotep a fost doar parțial deslușită, iar egiptologii speră să-i găsească mormântul și astfel să clarifice ipotezele contradictorii.

Bibliografie

- [1] <https://www.worldhistory.org/imhotep/>, consultat în 20 decembrie 2021
- [2] <https://www.britannica.com/biography/Imhotep>, consultat în 20 decembrie 2021
- [3] *Imhotep: A Sage between Fiction and Reality*, Maria Escolano-Poveda, Universitatea Liverpool, <https://www.arce.org/resource/imhotep-sage-between-fiction-and-reality>, consultat în 24 decembrie 2021
- [4] *The Search for Imhotep: Tomb of Architect-Turned-God Remains a Mystery*, Miroslav Bárta, Universitatea Charles, Praga/Institutul Ceh de Egiptologie, <https://www.arce.org/resource/search-imhotep-tomb-architect-turned-god-remains-mystery>, consultat în 24 decembrie 2021

Artă și simboluri

Olivia Pocioian

Edfu și legenda lui Horus

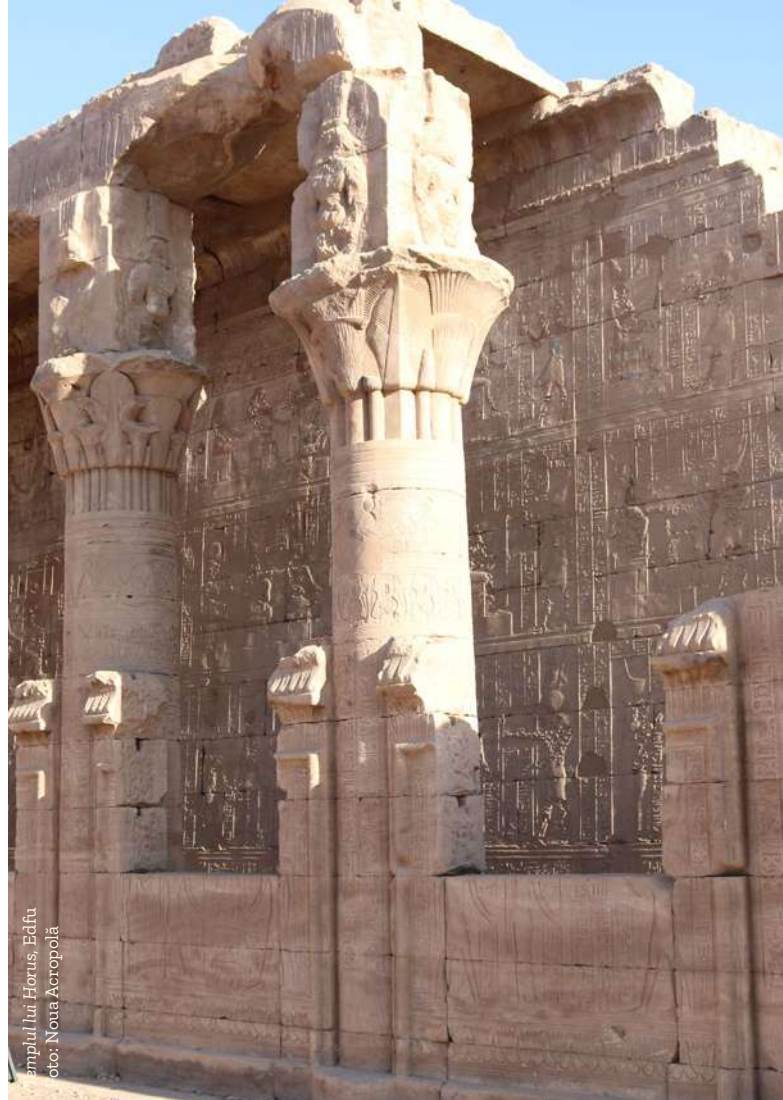
Templul din Edfu a fost dedicat zeului Horus, fiind construit în perioada ptolemeică, între anii 237 și 57 î.Hr. A fost redescoperit în secolul XIX de către egiptologul francez Auguste Mariette. Acest complex foarte bine conservat păstrează și astăzi imagini vizibile, sculptate și pictate, ale zeului Horus.

Potrivit arheologilor, a fost construit peste ruinele unui templu mai mic din perioada Noului Regat (secolele XXVI–XI î.Hr.). Astfel, templul a primit influențe și din arhitectura tradițională a Egiptului antic, dar și din cea elenă, zeul grec Apollo fiind asemuit cu zeul Horus. Este interesant că în perioada elenistică, Edfu a primit denumirea de Apollinopolis Magna.

Printre reprezentările murale destul de bine conservate, ne atrage atenția în mod special cea care descrie lupta dintre Horus și unchiul său, Seth. Legenda spune că, pe vremea zeilor, a ajuns la putere Osiris, unul dintre cei mai importanți zei ai Egiptului antic, care a condus țara spre o prosperitate nemaivăzută până atunci. El avea un frate, numit Seth, care, invidios pentru faima dobândită de Osiris, îl ucide și-i împrăstie prin toată țara corpul tăiat în bucăți. Soția lui Osiris, Isis, recuperează una câte una părțile corpului lui Osiris și începe să îl refacă. Între timp, în mod magic, ea îl va zămislî pe Horus, fiul ei și al lui Osiris. Horus, odată ajuns la maturitate, va urmări să își răzbune tatăl și pornește un război împotriva lui Seth. Unul dintre basoreliefurile din templu prezintă această confruntare, care poate fi interpretată ca o opunere între forțele binelui și ale răului sau, în cheie individuală, ca lupta din interiorul omului care trebuie să aleagă între virtuți sau defecte, în momentul în care este capabil să le conștientizeze.

Zeul Seth este reprezentat grafic prin imaginea unui crocodil care, după fiecare confruntare, crește în dimensiuni, devenind din ce în ce mai puternic. Simbolizează drumul individualizării, care pornește de la momentul cunoașterii magnitudinii răului. În indiferența sau ignoranța sa, omul vede doar răul ce-l afectează pe el, dar odată ce începe să se preocupe de căutarea adevărului și a binelui, observă tot mai multă violență, injustețe, superficialitate în lume... este reprezentarea crocodilului Seth care crește în dimensiuni, se mărește cu fiecare pas. Aceeași provocare apare în fața defectelor sau obișnuințelor proprii, pe care, cu cât ne străduim mai mult să le stăpânim, cu atât mai greu le dominăm.

În lupta lor aprigă Seth reușește să-i smulgă lui Horus un ochi, dar mama acestuia, Isis, marea

magiciană, îi vine în ajutor înlocuindu-i-l cu Ochiul lui Ra, ochiul înțelepciunii. Cu el Horus vede dincolo de vâl, percepe esența lucrurilor și poate lupta cu mai multă înțelepciune. Raportându-ne la realitatea umană, „ochiul înțelepciunii” sugerează posibilitatea omului de a analiza obiectiv situațiile pe care le consideră negative, pentru a observa că nu sunt decât rezultatul propriilor sale acțiuni sau sunt pur și simplu probe ale vieții în care are oportunitatea de a-și analiza emoțiile, acțiunile și reacțiile, cu scopul de a le stăpâni mai bine.

Legenda îl prezintă pe Horus învingător în final, în pofida mărimii căpătate de Seth. Mesajul filosofic transpus și în această formă ar fi că răul încetează să mai existe atunci când omul dobândește cunoașterea și înțelegerea formei juste de acțiune și că neajunsurile omului se estompează atunci când voiața îl conduce prin încercările vieții.

Bibliografie

- [1] <https://egyptianmuseum.org/explore/greco-and-roman-period-monuments-edfu-temple>, consultat în 7 decembrie 2021
- [2] <https://www.historyofinformation.com/detail.php?id=3182>, consultat în 12 decembrie 2021

Artă și simboluri

Hapi – zeul Nilului

Sorin Iancso

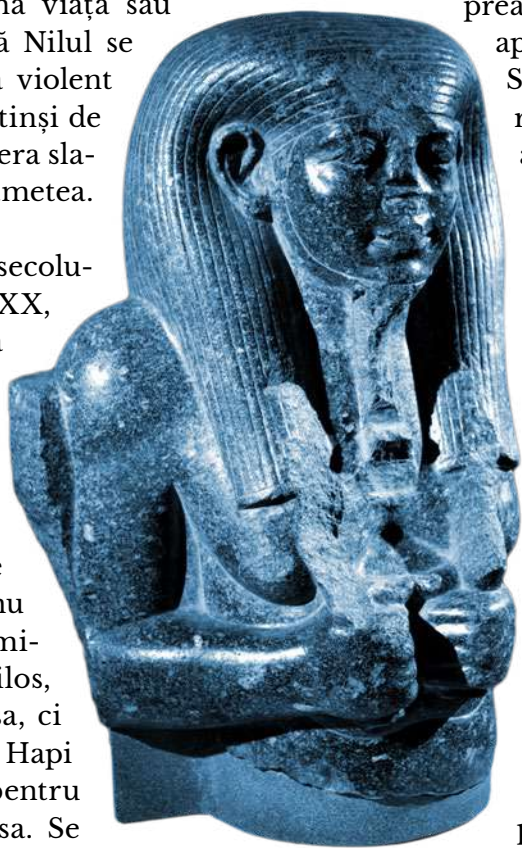
Oricât de bine s-ar fi orientat în deciziile lor după stele, egiptenii antici trebuiau să țină seama și de Nil. Dacă pentru alte nivele subtile ale vieții conștiente viața în Egiptul antic era pusă în acord cu cerul, aici jos, la nivelul existenței concrete, a ști la momentul oportun cât și cum se va revărsa Nilul, era un factor crucial în deciziile care asigurau poporului egiptean sănătatea și prosperitatea. În fiecare templu egiptean situat în apropiere de țărmul Nilului exista câte un „nilometru” – un canal scală, care indica nivelul apelor fluviului. Anul nou egiptean, plasat în calendar spre mijlocul lunii iulie, corespundea nu numai cu reparația pe cer, după ceva mai bine de două luni, a stelei Sirius, ci și cu momentul în care apele Nilului începeau să se umfle pregătind marea revărsare. Cea care, pentru vechii egipteni, putea însemna viață sau moarte pe acest pământ: dacă Nilul se umfla prea mult și se revărsa violent și peste limite, oamenii erau atinși de catastrofă, iar dacă revărsarea era slabă și insuficientă, amenința foametea.

Dacă în timp, spre sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX, expediții curajoase au reușit a fixa izvoarele Nilului într-un imens complex hidrografic de râuri, lacuri și cascade care începe sub Ecuator, pe actualele teritorii ale Burundiului și Ugandei, în schimb, despre originea denumirii fluviului nu s-a aflat nimic. Vechea denumire grecească era Nil de la Neilos, dar egiptenii nu îl numeau așa, ci Hapi. Totuși, nu este clar dacă Hapi e numele pe care îl foloseau pentru fluviu sau pentru revărsarea sa. Se presupune că pentru fluviu foloseau un substantiv comun, Hapi fiind totuși revărsarea Nilului, cea care aducea hrana și prosperitatea. Zeul Nilului, al abundenței sau al revărsării se numea tot Hapi. Cu toate că egiptenii se bucurau dacă belșugul și prosperitatea nu îi ocoleau, totuși, nu dădeau o importanță atât de mare vieții concrete, trecerii terestre. De aceea Hapi era un zeu mai puțin important în panteon, mai degrabă un zeu popular, un simbol ce nu permitea ca pe timp îndelungat relația cu fluviul să devină una utilitară, uitându-se originea sacră a tuturor lucrurilor și faptul că, în felul ei, orice formă de viață este însuflețită.

Hapi este reprezentat ca o figură masculină, un zeu egiptean, dar cu sâni de femeie. În principiu, o posibilă interpretare ar fi că elementul masculin

reprezintă fluxul apei care fecundează solul, pe când sâni, elementul feminin, apar deoarece Nilul, sau revărsarea sa, hrănește. Uneori silueta e zveltă, alteori Hapi este un bărbat gras. Pe tema îmbinării aspectului masculin cu cel feminin în reprezentarea lui Hapi există o serie de speculații, de la motivul androgenului până la excesul de estrogen produs de consumarea algelor din Nil. Dar, pentru a ne apropia mai mult de Hapi, poate este mai bine să ne domolim apetitul explicativ, să închidem puțin ochii și să devenim măcar câteva clipe egipteni plini de uimirea și bucuria de a trăi pe malurile bătrânului fluviu. Poate așa vom înțelege ofrandele adresate lui Hapi, purtătorul de ulcior, pentru a-l convinge să aleagă unghiul potrivit în înclinarea ulciorului, astfel încât apele din acesta să nu se reverse nici prea mult, nici prea puțin. Uneori Hapi

apare în dublă reprezentare, simetric. Se presupune că ar fi o reprezentare care simbolizează unirea prin Nil a Egiptului de Jos cu Egiptul de Sus deoarece, deși simetrice, cele două figuri poartă simboluri diferite, specifice celor două teritorii, floarea de lotus și floarea de papyrus.

Antichitatea greco-romană a preluat simbolul lui Hapi, dar l-a reprezentat în maniera sa: o siluetă masculină de zeu grec, întins, nud, rezemat de un simbol egiptean. În orașele italiene sunt mai multe reproduceri romane ale unor statui din perioada elenistică care îl reprezintă așa pe Hapi / Nil. Cea mai cunoscută poate, este cea expusă în aripa nouă a Vaticanului, replica romană a unei statui din Alexandria: pe trupul de zeu grec al lui Hapi, se ridică siluetele miniaturale ale celor 16

fii ai săi, toți de aceeași înălțime (după unele surse, egiptenii considerau creșterea optimă a fluviului 16 măsuri de 0,47 m, adică 7,52 m).

Azi, o călătorie pe Nil îl dezvăluie așa cum e, imens. Nu doar ca dimensiuni sau ca sursă de viață, ci și ca istorie și inspirație. O plimbare prin localitățile de pe țărm poate introduce călătorul în alte dimensiuni și semnificații ale lui Hapi care, într-un fel, îi unește în mod vital pe egiptenii din toate epocile, indiferent de cultură. De la Assuan în jos pare doar un lung și larg canal navigabil. Azi îndiguit, supus și domesticit, Hapi nu mai înclină ulciorul. Dar poate nu e supunere, ci doar blândețea și seninătatea mărețului râu care acceptă destinul său cu egiptenii, așa cum aceștia l-au ales. Albastru...

Acțiune umanitară

Noua Acropolă București

Alexandra Sandu

Activitatea desfășurată în folosul societății, la care o persoană se angajează de bunăvoie, fără a urmări un câștig material sau o altă recompensă, se numește voluntariat. Acest mod just de a acționa este calea practică prin care noi, membrii Noii Acropole, am ales să transpunem ideile filosofice în fapte și să ne demonstrăm solidaritatea și angajamentul față de societatea din care facem parte.

În vremurile incerte pe care le traversăm, când problemele sociale se adâncesc, mulți dintre noi simțim nevoia să ne implicăm și să facem ceva pentru semenii aflați în situații dificile, dar deseori nu știm cum să procedăm. De aceea, atunci când avem ocazia de a ajuta într-un cadru deja organizat, ne reamintim cu bucurie de acea vorbă care spune că adevărata generozitate este aceea care oferă posibilitatea și altor oameni de a fi generoși, și suntem recunoscători pentru că putem face ceva practic pentru a contribui la binele comun.

De exemplu, în luna noiembrie a anului trecut, Noua Acropolă din București a pus bazele unei colaborări cu centrul de zi al asociației Samusocial, al cărui grup țintă este reprezentat de persoanele fără adăpost. Centrul funcționează ca un dispozitiv de intervenție de urgență în cadrul căruia se oferă servicii de asistență socială, medicală și

psihologică pentru persoanele cele mai desocializate din București. Colaborarea dintre Noua Acropolă și Samusocial constă într-o serie de acțiuni periodice de a colecta haine groase, păături, rechizite și pachete cu mâncare, pe care apoi să le donăm celor nevoiași, care apelează la serviciile centrului de zi. În prima intervenție din această serie, la care au participat aproximativ 40 de voluntari, am adunat 20 de sacoșe cu mâncare, zeci de produse alimentare neperisabile, rechizite și numeroși saci cu haine groase, saci de dormit și păături.

La fel ca restul filialelor Noii Acropole din țară, avem în vedere pentru perioada următoare diversificarea tipului de ajutor dat și a asociațiilor cu care colaborăm, pentru că știm că orice acțiune realizată cu generozitate este un pas către o lume mai bună.

La finalul lunii ianuarie am fost, din nou, alături de persoanele fără adăpost prin organizarea unei acțiuni umanitare la centrul de zi Samusocial din București.

Membrii asociației au donat pachete de mâncare, dulciuri, fructe, păături, precum și multe rechizite școlare celor care au mare nevoie de ajutor. Suntem recunoscători pentru că avem ocazia de a face ceva practic pentru a ne demonstra solidaritatea și angajamentul față de societatea din care facem parte.

Acțiune socio-umanitară de ajutorare a copiilor defavorizați (Cluj-Napoca, România)

În perioada sărbătorilor de iarnă, cel mai frumos lucru este să dăruim. Astfel, vom aduce bucurie atât copiilor care primesc darurile, cât și voluntarilor din Noua Acropolă Cluj-Napoca. Aceștia s-au mobilizat exemplar pentru a contribui la campania națională „Banca de Bine” de ajutorare a copiilor instituționalizați sau din medii defavorizate, cumpărând o mulțime de cadouri, jucării, hăinuțe și dulciuri.

Foto: Noua Acropolă

Ziua Mondială a Filosofiei (România)

În acest an, Ziua Mondială a Filosofiei a fost marcată în România printr-o serie de evenimente online, desfășurate de-a lungul lunii noiembrie.

Temele prelegerilor au fost inspirate din ideile filosofilor stoici: filosofia practică, despre timp după Seneca, despre responsabilitate – după Marcus Aurelius, despre prietenie – Cicero, dar și din filosofia platonice – despre iubire, despre vocația eroică – după Bhagavad Gita sau despre Cele Patru Adevăruri Nobile și Drumul Octuplu, precum și despre stăpânirea minții – după filosofia budistă.

O temă care a suscitat un interes crescut a fost despre filosofie – arta dialogului, prezentată de Prof. Ivo Ivanovici. Câteva mese rotunde au avut ca teme filosofia și sănătatea, filosofia și psihologia, filosofia și evoluția.

Toate evenimentele au demonstrat actualitatea ideilor filosofice din Orient și din Occident, transmise de mii de ani, pentru viața omului contemporan, precum și caracterul lor practic, ușor de aplicat în viața noastră.

Foto: Noua Acropolă

Înțelepciunea egipteană

Monumentul unui om este bunătatea
sa. Omul cu fire rea este uitat.

Mâna care ajută,
este iubită.

*Aforisme de pe Stela lui Mentubotep,
înalt oficial egiptean din Prima Perioadă Intermediară*

Nu repeta calomnii mincinoase
și nici nu le da ascultare.
Spune doar ceea ce ai văzut
și nu ceea ce ai auzit.

Un om înțelept își
hrănește sufletul.

Lasă-ți chipul să fie strălucitor
atâta timp cât trăiești.

Un om înțelept se recunoaște după cele
ce știe, iar noblețea i se vede în conduită.

Caracterul bun va lăsa
o amintire fericită.

*Învățăturile lui Ptahhotep,
marele vizir din perioada Dinastiei a V-a,
după copie manuscrisă – Prisse Papyrus (Louvre)*

Teba

Jorge Ángel Livraga

Profesorul Livraga oferă în cartea sa Teba o perspectivă profundă și reflexivă asupra Egiptului Antic, a culturii sale excepționale, a simbolurilor enigmatice și a ideilor sacre care au stat la baza lor. Egiptul era cunoscut în antichitate sub numele de Kem (pământ negru) – denumirea egipteană, sau Aegyptos (țara misterelor) – în limba greacă.

Teba, situată pe malul estic al Nilului, a fost multă vreme capitala, un oraș plin de viață, bogat din punct de vedere cultural și spiritual.

Pe malul vestic al Nilului, scăldată în razele soarelui care apune, ca un simbol al vieții trecătoare, se întindea, între altele, o necropolă maiestuoasă, Valea Regilor, strălucind prin piramidele, templele funerare, mormintele și sculpturile spectaculoase din piatră numite Coloșii lui Memnon. Cele două orașe – *orașul-celor-vii* și *orașul-celor-morți* – se întâlneau unul lângă altul, într-un echilibru perfect, completându-se reciproc. Unul avea locuințe construite din pământ și nisip efemer, o amintire a limitelor existenței umane, iar celălalt înalt și strălucitor, morminte din piatră solidă, întruchipând eternitatea, universalitatea tuturor lucrurilor și certitudinea unei „alte lumi” mult mai mari decât înțelegerea umană. Arhitecții din Teba par a fi construit orașul pentru a le aminti locuitorilor săi că Viața implică alternanța între două ipostaze în egală măsură firești și necesare. Astfel învățăturile lor se referă la latura vizibilă și deopotrivă invizibilă a existenței, la constituția interioară a omului și a universului, iar toate acestea erau întruchipate prin arhitectura templelor, ritualurile sacralului, și efortul constant de a se asigura că viața curge mereu înainte și în sus.

Cu toate că o mare parte din cunoașterea și misterele Egiptului antic s-a pierdut, totuși, tot ceea ce a supraviețuit sub formă de cărți, imagini și simboluri pictate pe sarcofagele ceremoniale, povești pictate pe pereții camerelor funerare și artefacte artistice îngropate în morminte stă mărturie unei culturi bogate, bazată pe o spiritualitate care trezea în fiecare cetățean capacitatea de a-și înălța conștiința și de a recunoaște realitatea invizibilă a Vieții. În măsura în care acesta era adevăratul scop al existenței în Teba, orașul nu era doar un loc fizic, ci mai degrabă

TEBA

JORGE ANGEL LIVRAGA RIZZI

un loc simbolic al unei „stări de conștiință”, în care fiecare element al vieții, inspira căutarea celui mai înalt aspect al sinelui. Prof. Livraga relatează că s-a spus adesea despre această cetate minunată: „Ferice de cel ce trăiește, binecuvântat de cel ce moare în Teba”. Aceasta este, deci, rațiunea de a fi a cărții: de-a lungul istoriei lumii, s-au manifestat forme de cultură și civilizație capabile să evoce un simț rafinat al moralității, eticii și sacralității ca parte a vieții de zi cu zi a cetățenilor săi, încurajați să recunoască un sens superior al existenței. Într-un fel, metaforic, cetatea Tebei este o poveste despre oportunitățile aventurii umane și ne îndeamnă pe fiecare dintre noi să ne întrebăm: de unde vin, cine sunt, încotro mă duc? Ce înseamnă a fi om? Ce înseamnă viața? După cum spune prof. Livraga: „Fiecare să aleagă ceea ce îi dictează cultura, imaginația și intuiția lui.”

Fondator al Organizației Internaționale Noua Acropolă, prof. Jorge Ángel Livraga Rizzi (1930–1991) sa născut în Argentina și a studiat filosofia și istoria artei la Universitatea din Buenos Aires. Printre numeroasele domenii abordate se numără arheologia și istoria, iar talentul său literar a fost evident încă de la o vârstă fragedă când a câștigat premiul național de poezie în Argentina în 1951. Prof. Livraga lasă în urmă moștenirea unui spirit tineresc și filosofic.

A photograph of the Great Pyramids of Giza at sunset. The sky is a vibrant orange and yellow, with the sun low on the horizon, creating a silhouette of the pyramids. The title 'Curs de filosofie pentru viață' is overlaid on the image in a large, white, serif font.

Curs de filosofie pentru viață

Asociația Culturală Noua Acropolă promovează de peste 30 de ani în România filosofia, cultura și voluntariatul.

În centrul activităților noastre se află școala de filosofie în manieră clasică, inspirată din tradiția platonicească de a promova filosofia ca mod de viață, ca o cale spre cunoașterea spirituală și dezvoltarea calităților umane. Filosofia ne poate ajuta astfel în demersul de realizare individuală, de a ne cunoaște și de a conviețui mai bine cu semenii noștri.

Școala de Filosofie din Noua Acropolă are un program conceput în etape succesive de studiu,

ce presupune studiul comparat al înțelepciunii Orientului și Occidentului.

Cursul de filosofie pentru viață vă propune o introducere în filosofie într-o abordare nouă, punând accent pe aplicarea practică a ideilor filosofice din Orient și Occident, ca soluții la problemele omului și lumii actuale. În cadrul cursului puteți învăța cum se pot armoniza gândirea, sentimentele și acțiunea, cum se pot recunoaște și trăi valorile universale, cum să dezvoltăm capacitatea de a alege ceea ce ne face fericiți.

Pentru a îmbunătăți etica și valorile

1. Filosofia naturală

- Cele șapte principii ale naturii
- Cum să recunoști și să dezvolti valorile umane?

2. Ființa umană și Cosmosul

- Consecințele comportamentului nostru
- Dharma-Karma. Teoria reîncarnării

3. Înțelepciunea Indiei

- Simbolismul din Bhagavad-Gītā
- Gestionarea conflictelor interioare

4. Misterele Tibetului

- Texte vechi tibetane: Glasul liniștii
- Valoarea introspecției și a reflecției

5. Filosofia budistă

- Durerea ca vehicul al conștiinței
- Crize: înțelegere și depășire

6. Înțelepciunea Chinei

- Confucius și învățăturile sale
- Etica în cadrul societății

Pentru a îmbunătăți relațiile umane

7. Provocarea vieții sociale

- Factorul uman
- Problemele actuale ale lumii și ale ființei umane

8. Platon

- Mitul peșterii: chei de interpretare

9. Aristotel

- Căutarea fericirii

10. Plotin și școala neoplatonică

- Școala eclectică din Alexandria

11. Importanța educației

- Cetățeanul și rolul său
- Să știi să gândești, să știi să alegi

12. Egiptul

- Importanța lui Maat
- Justiția ca o determinantă a vieții colective

13. Stoicism: Epictet, Seneca și Marcus Aurelius

- Roma și cetățeanul lumii

Templul Karnak
Foto: Noua Acropolă

Pentru a construi viitorul

14. Filosofia istoriei

- Experiența ca motor pentru viitor

15. Importanța transmiterii

- Istorie: surse, fundamente și științe complementare

16. Istorie și mitologie

- Realitatea psihologică a miturilor
- Proprietățile simbolului

17. Ciclurile istoriei

- Mersul umanității
- Roata istoriei

18. Libertatea și destinul

- Teoria istorică a lui Cicero
- Arhetipuri fixe și evoluția umanității
- Deveniți protagoniștii poveștii
- Chei pentru deschiderea ușilor viitorului

Foto: Noua Acropolă

Pandemiile în istorie

teme vechi și noi

biolog Carmen Chifiriuc

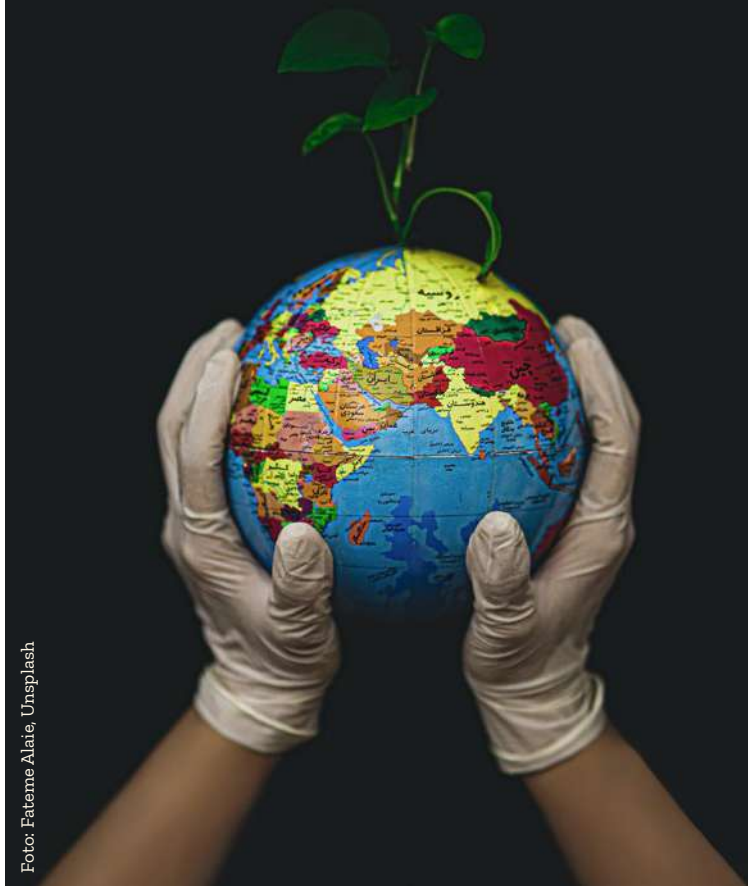
De-a lungul istoriei, omenirea s-a confruntat cu numeroase boli infecțioase produse de diferite virusuri (gripa, variola) sau microorganisme (lepra, holera, malaria, tuberculoza). Acestea au devenit o problemă de sănătate publică, mai ales odată cu trecerea, acum aproximativ 10.000 de ani, de la stilul de viață nomad al popoarelor de vânători-culegători la societățile de tip agrar, sedentare, strâns conectate, care au favorizat transmiterea infecțiilor de la animale la om sau inter-umane, conducând la propagarea infecțiilor și la apariția epidemiilor.

Infecția (lat. *infectio* – otrăvă) este rezultatul proceselor biologice care au loc în organismul uman sau animal, ca urmare a colonizării cu diferiți agenți patogeni (gr. *pathos* – boală, suferință; gr. *geneia* – născut, produs al). Agentul infecțios se multiplică și produce factori de virulență (lat. *virulentus* – otrăvitor), care determină în mod direct boala sau un răspuns exagerat din partea gazdei, care de asemenea, poate afecta organismul infectat.

O infecție acută evoluează în mai multe etape: *faza de incubatie* (fără simptome clinice, în care agentul infecțios încearcă să depășească mecanismele de rezistență ale organismului); *faza de debut* (cu simptome clinice nespecifice, precum febră, dureri de cap, frisoane, dureri musculare, articulare); *perioada de stare* (în care apar simptomele clinice caracteristice unei anumite boli infecțioase, intensitatea acestora variind în funcție de virulența agentului infecțios, sensibilitatea organismului și tratamentul administrat; în această fază organismul se imunizează, iar agentul infecțios este eliminat); *convalescența* (perioada de timp necesară organismului pentru a se reface la potențialul anterior infecției).

Din punct de vedere al extinderii spațio-temporale, maladia infecțioasă poate avea mai multe variante de evoluție: *sporadică*, prin apariția unor cazuri de boală izolate în timp și în spațiu; *endemică*, definită prin apariția unui număr constant de cazuri de infecție, care apar cu relativă regularitate, de obicei sezonier și nu depășesc o anumită incidență, deoarece majoritatea indivizilor populației sunt imunizați; *epidemică*, fiind caracterizată prin apariția unui număr mare de cazuri clinice (ciumă, gripă, rujeolă, scarlatină), într-un interval scurt de timp și extinderea rapidă a infecției într-o colectivitate sau zonă geografică; *pandemică* (*pan* – tot; *demos* – populație), cu extinderea foarte rapidă și apariția unui număr foarte mare de cazuri clinice, într-o perioadă scurtă de timp. Aceasta din urmă este caracteristică infecțiilor virale (de exemplu, infecția gripală, COVID-19) și este favorizată de mijloacele de deplasare rapidă, la distanțe foarte mari.

Foto: Fateme Alaie Unsplash

Epidemiologia bolilor infecțioase studiază modul de transmitere și evoluția acestora, respectiv rezervorul sau izvorul de infecție (de cele mai multe ori reprezentat de om sau de diferite specii de animale), căile de transmitere și poarta de intrare în organismul sensibil (respiratorie, digestivă, cutanată, etc.). Din cele mai vechi timpuri, omenirea s-a confruntat cu multe epidemii și pandemii, deși nu toate au fost consemnate sau documentele s-au pierdut. În absența cvasitotală a mijloacelor terapeutice sau profilactice, înainte de era antibioticelor și a vaccinurilor, numărul victimelor, raportat la populația totală, a atins valori impresionante, aceste boli infecto-contagioase fiind responsabile de depopularea unor teritorii și influențând major cursul istoriei^{[1],[2]}.

Un episod dramatic se produce în secolul XVI, când virusul variolei (*smallpox*) a pătruns în America de Nord, decimând populațiile civilizațiilor incae și aztece^[3]. Iar pandemiile de variolă din perioada 1870–1874 au făcut de-a lungul timpului circa 300 milioane de victime.

Ciuma bubonică (moartea neagră) este produsă de infecția cu bacteria *Yersinia pestis*, transmisă de păduchele de corp, rezervorul de infecție fiind

Triumful morții — Pieter Bruegel cel Bătrân (1525–1569)
Foto: Museo del Prado, Wikimedia Commons; Madrid

rozătoarele. Semnalată încă din secolul VI, plaga a marcat începutul unui val de peste 100 de episoade epidemice care s-au succedat în următorii 800 de ani. După secolul XIV, a făcut între 75 și 200 milioane de victime, adică 30–50% din populația Europei de la acea vreme, fiind necesari 200 de ani pentru ca populația Europei să se refacă^[4].

Cele patru *pandemii majore* ale secolului XX produse de virusul gripal au fost: *gripa spaniolă*, *gripa asiatică*, *gripa Hong Kong* și *gripa porcină*. *Gripa spaniolă* (numită astfel deoarece a fost raportată de serviciile de telefonie spaniole în 1918), care ar fi început, după cum consideră majoritatea cercetătorilor, în China, de unde virusul de origine animală a ajuns în Europa. Neobișnuit de virulentă, pandemia a dispărut complet după 18 luni, lăsând în urmă peste 50 de milioane de victime în lumea întreagă^[5]. Deși în mod obișnuit, epidemiile de gripă fac victime la cei doi poli ai vârstelor, gripa spaniolă a ucis mai mulți tineri. Gripa spaniolă rămâne cea mai severă pandemie din istoria înregistrată, care, în același timp a arătat necesitatea și urgența îmbunătățirii sănătății publice. Astfel, la următoarele pandemii de gripă țările au fost mai bine pregătite. Cu toate acestea, pandemia de *gripă asiatică*, survenită la aproape 40 de ani de la gripa spaniolă a cauzat peste 2 milioane

de victime, iar *gripa Hong Kong* (1968–1970) între 500.000 și 2 milioane. *Gripa porcină* (2009–2010), a izbucnit în statul Veracruz, Mexic, a evoluat în trei valuri (de primăvară, vară și toamnă) și s-a răspândit pe tot globul. A durat 19 luni și a produs între 700 milioane și 1,4 miliarde infectări și un număr estimat la câteva sute de mii de morți, majoritatea copii și, neobișnuit, adulți sub 65 de ani^[6].

Istoria semnalează de asemenea epidemii de: *rujeolă (pojar)*, care a făcut, la nivel global, peste 200 milioane de morți în ultimii 150 de ani^[7]; *febră tifoidă* produsă de bacteria *Salmonella typhi* sau febra enterică hemoragică (*cocolitzli* – lb. aztecă = pestă) semnalată inițial în 1545–1548 în Mexic și America Centrală, care a lăsat în urmă 15 milioane de morți, reprezentând și astăzi o problemă de sănătate publică, în ciuda vaccinării^[8]; *tifos exantematic* denumit și febra de tranșee, deoarece agentul etiologic, bacteria intracelulară *Rickettsia prowazeki*, transmisă de păduchele de corp, se propagă foarte ușor în marile aglomerări, cum sunt cazarmile soldaților, în absența unor condiții de igienă corespunzătoare; *holeră* produsă de bacteria *Vibrio cholerae*, care a evoluat în cel puțin șapte valuri pandemice strâns asociate în timp cu evenimente majore: războaie, dezastre naturale, contaminarea apei, aglomerări umane în absența condițiilor sanitare.

Shapona, zeul vest-african al variolei
Foto: James Gathany, CDC PHIL, Wikimedia Commons

Pandemiile curente în plină evoluție sunt cele produse de HIV și SARS-CoV-2. Epidemia HIV/SIDA (1981–prezent) este produsă de virusul imunodeficienței umane care pare să aibă originea într-un virus care a infectat cimpanzeul cu circa 10.000 de ani în urmă. La scară globală, SIDA a condus, conform statisticilor (<https://www.unaids.org/en/resources/fact-sheet>) la peste 30 milioane de morți. Primul caz de infecție cu SARS-CoV-2, agentul pandemiei COVID-19, a fost semnalat în noiembrie 2019 în provincia Hubei din China, după care numărul cazurilor de îmbolnăviri a continuat să crească rapid. Agentul COVID-19 se aseamănă în proporție de 80% cu SARS (sau SARS-CoV-1) – agentul epidemiei din 2003 care s-a răspândit în doar câteva luni din Asia în America de Nord, America de Sud și Europa, afectând peste 8.000 de oameni, dintre care 774 au murit – și în proporție de 96–98% cu coronavirusurile izolate de la lilieci. Pentru agentul COVID-19 gazda intermediară pare a fi pangolinul (*Manis javanica*)^[9]. Virusul s-a propagat în toată lumea, astfel că la începutul anului 2022 infectase, conform statisticilor (<https://www.worldometers.info/coronavirus/>) peste 350 milioane de oameni, cu peste 5,5 milioane de morți și cu peste 3 milioane de cazuri noi / zi.

Cele mai eficiente măsuri de limitare a pandemii-
lor rămân respectarea normelor igienico-sanitare și

supravegherea epidemiologică, limitarea contactelor inter-umane sau cu rezervorul animal al infecției și vaccinarea, atunci când preparatul este disponibil. Carantinarea a fost introdusă în secolul XIV, pentru protejarea orașelor de pe coastă, de plăgi epidemice. Autoritățile portuare precaute din Veneția impuneau navelor care veneau din porturile infectate să rămână ancorate 30–40 de zile (*quaranti giorni* – originea cuvântului *carantină*) înainte de acostare^[10]. În secolul XIX au început cercetările legate de detectarea sursei de infecție prin înregistrarea pe hartă a cazurilor, ceea ce a permis întreruperea lanțului de transmitere^[11].

Un rol important în combaterea pandemiilor l-au avut și îl au vaccinurile. Aceste produse biologice conțin particule infecțioase inactivate, cu virulență atenuată sau fragmente de agenți infecțioși care, introduse pe o cale adecvată în organismul uman sau animal, stimulează sistemul imunitar, generând o stare de protecție temporară față de agentul infecțios din care au fost preparate. Vaccinul trebuie să fie eficient, adică să inducă o imunitate protectoare, de durată și, pe de altă parte, să prezinte un grad înalt de siguranță, adică să nu determine efecte secundare defavorabile. Vaccinarea a permis eradicarea, eliminarea sau controlul unor infecții care

Prof. Alexander Fleming, a descoperit penicilina în 1928
Foto: Imperial War Museums, Wikimedia Commons

au făcut milioane de victime, precum variola, rujeola, poliomielita, difteria, tusea convulsivă. Variola este prima viroză controlată prin vaccinare globală, ultimele cazuri de îmbolnăvire înregistrându-se în anii 1978–1979.

Pe lângă vaccinuri, pentru tratarea infecțiilor cauzate de bacterii sunt utilizate antibioticele. Acestea au salvat sute de milioane de vieți în ultimii 80 de ani, de când au fost introduse în clinică, iar succesul fără precedent al antibioterapiei, la sfârșitul anilor '60, a condus la o concluzie pripită a comunității științifice, și anume că „Este timpul să închidem cartea despre bolile infecțioase și să declarăm câștigat, războiul împotriva ciumei”^[12]. Din păcate, rezistența la penicilină, primul antibiotic introdus în tratamentul bolilor infecțioase, a fost semnalată la scurt timp de la utilizarea acestuia pentru tratarea soldaților în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Rezistența la antibiotice a devenit astfel una dintre cele mai mari amenințări pentru sănătatea publică, tendința fiind constant crescătoare. Au fost dezvoltate de asemenea medicamente antivirale, care pot fi eficiente în prevenirea infecțiilor virale, precum și pentru reducerea severității și duratei infecției, în special dacă sunt administrate în primele 48 de ore de la debutul simptomelor.

Chiar dacă, odată cu descoperirea vaccinurilor și ulterior a antibioticelor, multe dintre maladiile infecțioase au putut fi eradicate, eliminate sau limitate, acestea rămân și în prezent în topul primelor 10 cauze de mortalitate și morbiditate la nivel global, fiind descoperiți noi agenți infecțioși, în timp ce dintre cei vechi s-au selectat tulpini cu contagiozitate mare sau cu un nivel înalt de virulență sau rezistență, care generează infecții greu sau imposibil de tratat. Dacă între 1700 și 1889, perioada inter-pandemică medie a variat între 50–60 de ani, din 1889 aceasta s-a scurtat la 10–40 de ani^[13].

Schimbările globale au modificat arealul de răspândire a anumitor agenți patogeni sau al vectorilor acestora (țânțari, căpușe, purici, păsări, rozătoare, etc.), în timp ce patogenii animali au trecut de la gazdele lor obișnuite reprezentate de diferite specii de animale, la om, generând astfel apariția unor infecții, dintre care unele cu potențial pandemic, așa cum este și cazul coronavirusului SARS-CoV-2, agentul pandemiei COVID-19.

Pandemia actuală ne arată faptul că omul face parte dintr-un întreg sistem viu, în cadrul căruia trebuie să respecte nu doar propriile legi, ci și pe acelea ale

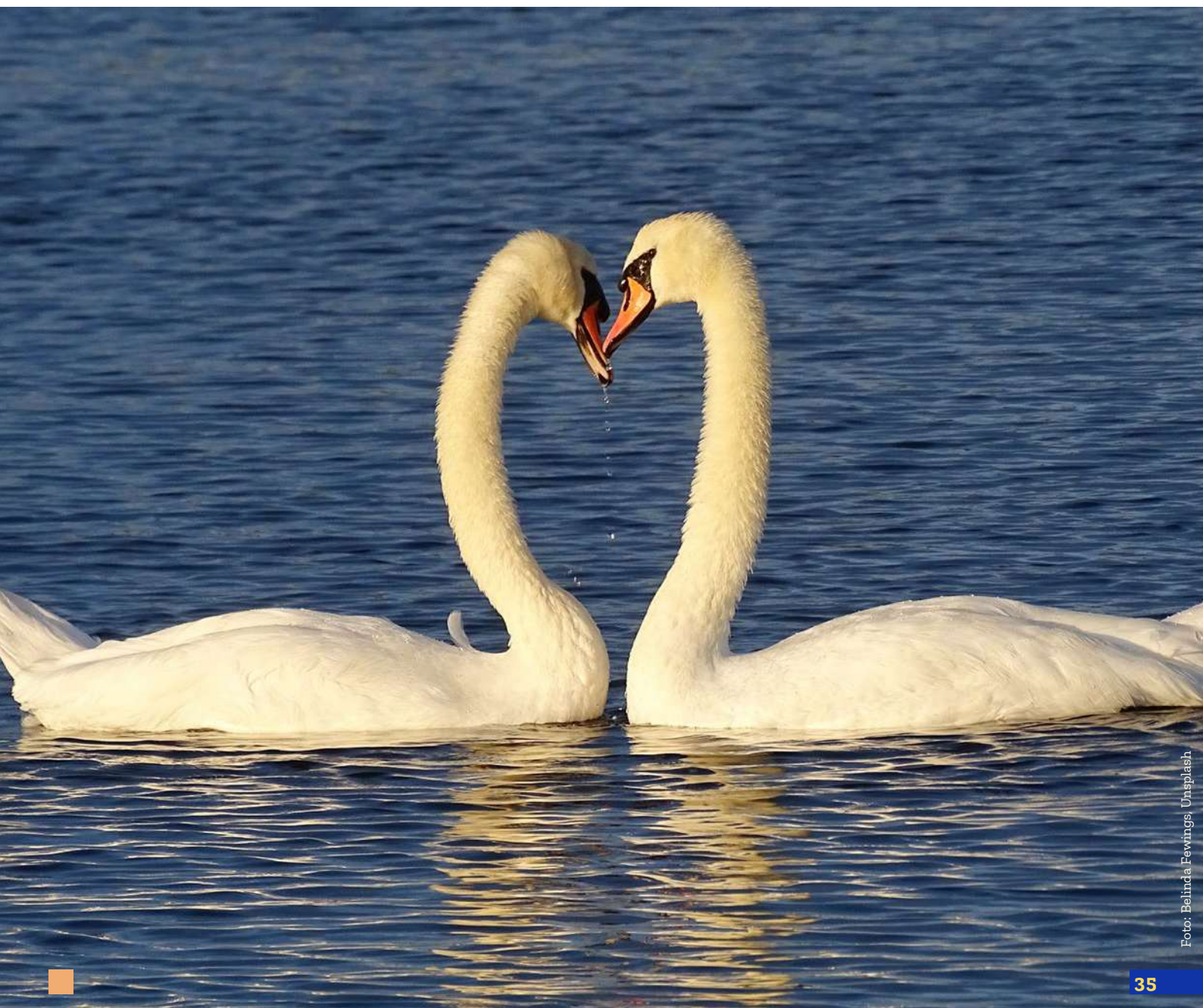

Foto: Annie Spratt, Unsplash

mediului în care trăiește. Atât experiențele istoriei, cât și provocările tot mai dificile din perioada actuală arată că acest echilibru sensibil trebuie să devină o prioritate pentru oricare dintre activitățile societăților umane pe această planetă.

Bibliografie

- [1] Chifriuc MC și colab. – *Microbiologie și Virologie medicală*. 2011; Ed.Univ.Buc.
- [2] Chifriuc MC și colab. – *Studii și articole de istorie*. vol. LXXXVIII, 2020; 7-24
- [3] Rolleston D. – *Proceedings of the Royal Society of Medicine* 1933; 27(2): 177–192
- [4] Cohn SK Jr. – *Medical History*. Suppl. 2008;(27):74-100
- [5] Taubenberger JK și Morens DM. – *Emerging Infectious Diseases*. 2016; 12(1); 15-22
- [6] Girard MP și colab. – *Vaccine*. 2010; 28(31):4895-902
- [7] Wharton Melinda E. – *Measles Elimination in the United States*. 2004; 189 (Suppl_1): S1-S3.
- [8] Acuna-Soto R și colab. – *Emerging Infectious Diseases*. 2002; 8 (4): 360–362.
- [9] Mihăescu G, Chifriuc MC și colab. – *Microorganisms*. 2020; 8(10):1468
- [10] Stuard S.M. – *Clinical Infectious Diseases*. 2002; 35(9):1071-2.
- [11] Snow J. – *Br. Med. J.* 1857;1(45):934-935
- [12] Spellberg B și colab. – *Clinical Infectious Diseases*. 2008; 46(2), 155–164
- [13] Potter CW. – *Journal of Applied Microbiology*. 2001; 91(4):572-9

Poluarea din casele noastre

Alexandra Stancu

În ziua de azi, pentru a descrie impactul pe care îl avem asupra mediului înconjurător, folosim din ce în ce mai des cuvântul *poluare*. Etimologia cuvântului provine din latinescul *polluo*, care se folosește pentru a descrie o acțiune imorală, dar care înseamnă și a spurca, a contamina, a degrada. Din păcate, ritmul activității umane nu este sustenabil și poluează atât natura cât și omul, la nivel fizic și psiho-mental.

De multe ori ne îngrijorează calitatea aerului din orașele în care trăim. Nivelul noxelor, al prafului și al substanțelor chimice din aer, apă și sol sunt alarmante, însă rareori conștientizăm și poluarea din casele noastre. Aerul din interior poate fi mai poluat de multe ori decât cel de afară, din cauză că intrăm în contact cu zeci de substanțe chimice care se găsesc în lucrurile noastre sau sunt rezultate din acțiunile noastre. Nu știm ce efect au pe o perioadă îndelungată, dar dacă am putea face un exercițiu de imaginație și am avea cunoștințele unui chimist, am descoperi mai multe surse de poluare în casele noastre:

Particulele în suspensie – sunt clasificate și monitorizate particulele mai mici de 10 micrometri, denumite PM10 și PM2.5, cum ar fi praful, polenul sau diferite substanțe chimice provenite din sistemele de încălzire, traficul rutier și arderile incomplete de combustibil, gaz, lemn, lumânări. Cu cât particulele sunt mai mici, cu atât sunt mai periculoase, întrucât pătrund în plămânii noștri (este demonstrat că expunerea repetată la niveluri ridicate poate provoca astm și alte boli pulmonare¹).

Compușii volatili – sunt degajați de mobila din PAL, adezivi, materiale de construcții, vopsele, covoare, unele produse de curățenie, odorizante și parfumuri. Studiile științifice au arătat o corelație între expunerea la formaldehidă, benzen, toluen și xilină și reacțiile alergice și astm, în special la copii².

Umezeala și mucegaiul – sunt asociate cu creșterea riscului apariției problemelor respiratorii, precum bronșita, astmul, rinita alergică³.

Fumul de țigară – conține peste 5000 de substanțe chimice dintre care 70 cancerigene⁴.

1 [Calitate Aer | Particule în suspensie PM10 și PM2.5](http://www.calitateaer.ro)

(www.calitateaer.ro)

2 [Indoor residential chemical emissions as risk factors for respiratory and allergic effects in children: a review](http://wiley.com) (wiley.com)

3 [Health Risks of Dampness and Mold in Houses | Indoor Air Quality](http://lbl.gov) (lbl.gov)

4 [What's in a cigarette? | Cancer Research UK](http://www.cancerresearchuk.com) (www.cancerresearchuk.com)

După ce conștientizăm aceste surse de poluare și impactul lor asupra sănătății noastre, este momentul să căutăm și soluții.

Un prim pas este să asigurăm o bună ventilație a aerului din locuință și să aerisim frecvent. De asemenea, pentru îmbunătățirea calității aerului, un ajutor de nădejde îl constituie plantele de interior: studiile științifice demonstrează că unele dintre

acestea sunt depoluante, întrucât absorb anumiți compuși volatili. Câteva dintre plantele cu astfel de virtuți sunt begonia, planta păun, ficusul, ciclama, dracena, iedera, feriga, azaleea și floarea lunii. Notabile sunt și efectele asupra stării noastre de bine: îngrijirea plantelor ne face să fim mai prezenți, mai empatici și mai generoși, calități care ne ajută atât la dezvoltarea vieții interioare, precum și la îmbunătățirea relațiilor sociale.

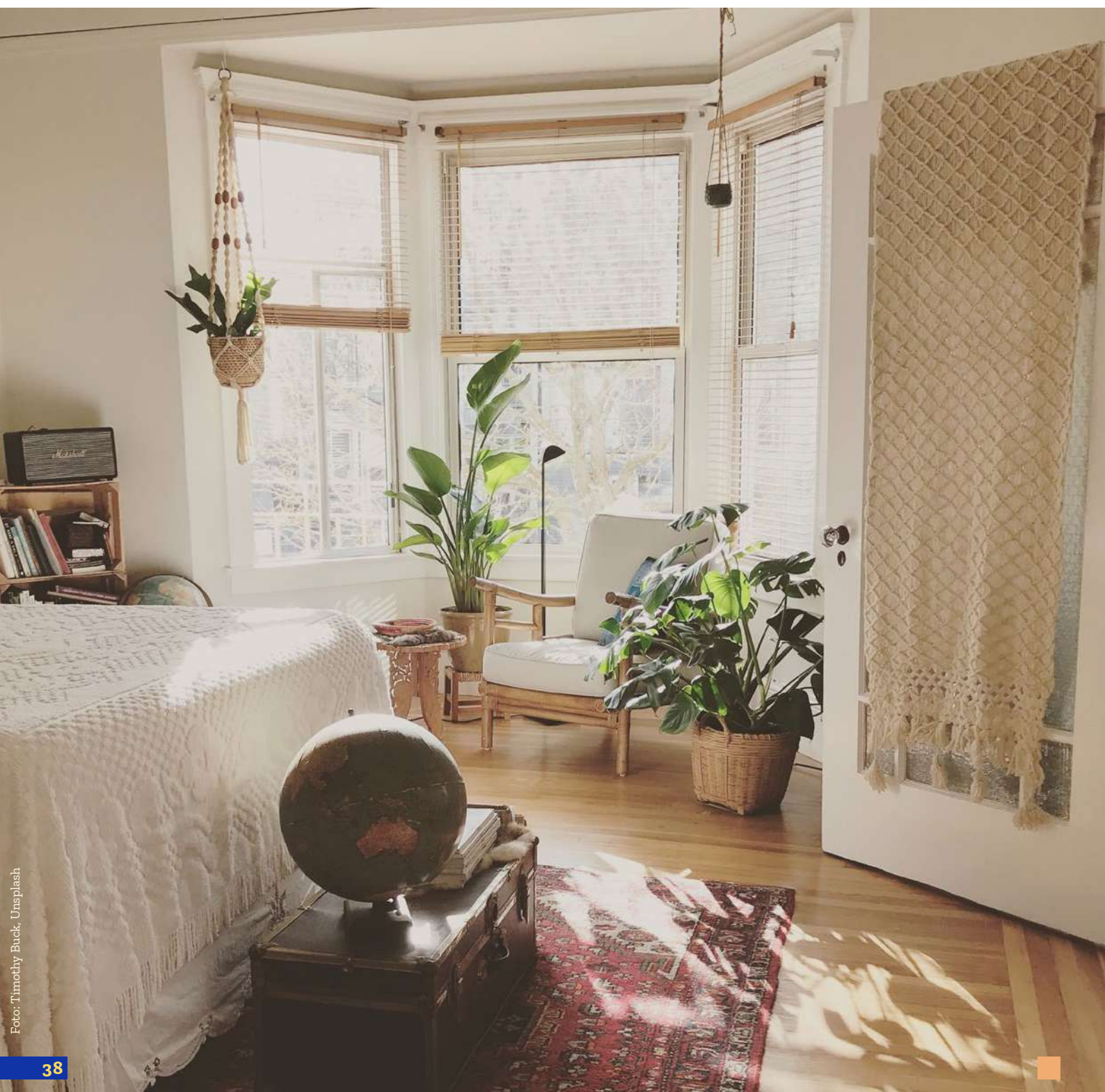

Un al doilea pas este să facem un audit temeinic al lucrurilor din casa noastră, să le păstrăm doar pe cele necesare și să donăm ceea ce nu ne mai trebuie. Putem să trăim cu mult mai puțin, nu avem nevoie de atâtea lucruri care doar folosesc spațiu și adună praf. În plus, energia curge mult mai ușor într-o casă mai puțin încărcată și știm din feng shui cât e de importantă această mișcare a energiei pentru starea noastră de spirit.

Ulterior, putem să căutăm alternative de consum mai sănătoase, optând pentru lucruri realizate din materiale naturale (mobila, obiecte, textile) și produse ecologice de curățenie, cosmetice, etc. Totodată, să căutăm soluții pentru a reduce consumul și a recondiționa sau repara lucrurile pe care

deja le avem; de exemplu, un detergent universal în varianta concentrată înlocuiește produsele specifice pentru diferite suprafețe (podele, baie, covoare, mobilă), reducând astfel ambalajele folosite și substanțele chimice la care ne expunem.

Nu în ultimul rând, trebuie să avem grijă și la un alt fel de poluare: cuvintele, gândurile și emoțiile negative, care pot să-și pună amprenta asupra ambianței din casa noastră. Aici ar trebui să ne încărcăm cu energie pentru a desfășura cât mai bine activitățile exterioare și să ne retragem pentru reflecții și interiorizarea experiențelor noastre. De aceea trebuie să avem grijă să cultivăm ordinea, frumusețea și armonia, atât în interiorul nostru cât și al casei noastre.

Înțelepciunea egipteană

Onorează-i din inimă pe oamenii bătrâni
și vei fi cinstit în inimile tuturor oamenilor.

Bogăția unui meșter
sunt uneltele sale.

Un om mare, dar modest,
este demn de toată lauda.

Oricine poate să dobândească avere;
doar omul înțelept știe să o păstreze.

Norocul unei averi se află în
mâinile unei stăpâne înțelepte.

Cine nu adună lemne
vara, nu-i va fi cald iarna.

Nu arunca o suliță dacă nu ești în stare
să-ți dai seama până unde ajunge.

Nu te descuraja într-o chestiune
în care poți cere sfaturi.

Nu te interesa de un lucru, dacă nu
te poți ocupa de el până la capăt.

Omul care se uită înaintea sa,
nu se împiedică și nu cade.

*Învățăturile lui Ankhsbeshonqy către fiul său
(perioada Ptolemeică)*

Ritual de mumificare

Cultura Egiptului Vechi

Atelier Atena[®]